

ACTUALITATEA DEZVOLTĂRII MANAGEMENTULUI RISCURILOR ECONOMICO-SOCIALE ÎN SILVICULTURĂ DIN ROMÂNIA

Cătălin Ionel IDRICEANU

Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Abstract

Cercetarea reprezintă o argumentare a stării actuale a situației ecologice în sectorul silvic al României și identificarea rolului managementului durabil în silvicultură. Starea actuală a resurselor naturale în general și inclusiv în România este influențată pe de o parte de limitarea resurselor naturale pe glob și lupta privind necesitatea păstrării patrimoniului și resurselor naturale, iar pe de altă parte de creșterea necesităților economico-sociale ale populației în creștere demografică.

Cuvinte cheie: managementul riscurilor, silvicultură, dezvoltare durabilă.

Abstract

Research is an argument of the current state of the ecological situation in Romania's forestry sector and identifying the role of sustainable forestry management. The current state of natural resources in general and including in Romania is influenced on the one hand of scarce natural resources in the world and fight on the need to preserve heritage and natural resources, and secondly by increasing needs of economic and social population growing demographic.

Keywords: the risk management, forestry, sustainable development

Introducere

Activitatea economică nu poate fi desfășurată fără a fi afecta un element al necesității de supraviețuire ce le constituie- apa, solul și aierul. În aceste condiții datortia statului este de a reglementa, influența și gestiona unele activități de regenerare a celor trei elemente naturale vitale. Pădurile și fondul forestier este unul dintre factorii primordiali la realizarea echilibrului acestor trei elemente. Fondul forestier este gestionat de agenșiile de silvicultură, iar responsabilitatea dezvoltării durabile în domeniul forestier este asigurat de managementul în silvicultură.

1. Text de bază

Silvicultura reprezintă domeniu care studiază, protejează și gestionează fondul forestier. Conform Legii nr. 46 Codul silvic din 19.03.2008 al României „fondul forestier national este constituit din totalitatea pădurilor, a terenurilor destinate împăduririi, a celor care servesc

nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, a iazurilor, a albiilor pâraielor, a altor terenuri cu destinație forestieră și neproductive, cuprinse în amenajamente silvice la data de 1 ianuarie 1990 sau incluse în acestea ulterior, indiferent de natura dreptului de proprietate”. În aceste condiții se stabilește că fondul forestier al României este constituit din: păduri, terenuri în curs de regenerare, terenurile destinate împăduririi, terenurile care servesc nevoilor de cultură, terenurile care servesc nevoilor de administrare silvică, terenurile ocupate de construcții și curțile aferente acestora, iazurile, albiile râurilor și unele dintre terenurile neproductive, perdelele forestiere de protecție, pășunile împădurite cu consistență egală cu cel puțin 0,4 de vegetație forestieră.

Asigurarea gestionării acestui segment destul de larg din competența structurilor silvice reprezintă o politică de stat asigurată de strategiile corespunzătoare. Statul pune în administrarea ocolurilor silvice nu numai teritoriile aferente dar stabilește și principiile de bază ale gestionării durabile printre care menționăm:

- Promovarea practicilor naționale și internaționale ce vor asigura o gestionare durabilă;
- Asigurarea integrității fondului forestier național;
- Majorarea continuă a suprafețelor de păduri;
- Formularea politicilor forestiere pe termen lung;
- Asigurarea proceselor manageriale, legale și operaționale bazate pe principiul continuității;
- Asigurarea obiectivelor ecologice;
- Crearea parteneriatului de dezvoltare durabilă în mediu rural;
- Promovarea sistemelor naturale și asigurarea diversității biologice a pădurii;
- Implementarea sistemelor domeniilor tangențiale domeniului silviculturii;
- Spriginirea proprietarilor privați de păduri și organizarea asociațiilor acestora;
- Prevenirea degradării ireversibile apădurilor cauzate de acțiuni umane și a factorilor de mediu.

Realizarea acestor misiuni joacă un rol important în gestionarea, promovarea, asigurarea, dezvoltarea sectorului silvic din România ca parte componentă a UE. Asigurarea politicilor în domeniul forestier este și o obligație națională ca membrii a comunității europene. Făcând trimitere la Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European de a stabili o nouă strategie a UE pentru păduri și sectorul forestier confirmăm importanța asigurării sectorului silvic cu politici noi, dar și actualitatea subiectului de cercetare. Conștientizarea problematicii în asigurarea unui management durabil în domeniul silviculturii

la nivelul comunității europene este un motiv destul de serios și de alarmant. Fondul forestier este în pericol deoarece pădurile sunt niște resurse multifuncționale, precum economice, sociale și de mediu. Aspectul socio-economic al pădurilor contribuie la formarea locurilor de muncă în mediul rural, comercializarea lemnului și rolul important la dezvoltarea industriilor textile, de mobilă și de materiale de construcție. Funcția de mediu a pădurilor este mult mai amplă reieșind din rolul de casă pentru animale și plante, producerea oxigenului, purificarea apei, pentru protecția împotriva inundațiilor, eroziunii și a alunecărilor de teren, etc. Fondul forestier al UE este de circa 40% din suprafața terestră care în mod natural în fiecare an se mărește cu circa 0,4%. România dispune de circa 29 % de suprafețe forestiere din totalul suprafeței, iar în fiecare an scade din cauza factorilor de risc de despădurire sau degradare.

Pierderea teritoriului forestier este considerat un risc actual, care este estimat în creșterea cotelor de despădurire atât în UE cât și în România. Factorul de decizie aparține preponderent proprietății private, care deține o major parte a teritoriilor forestiere. Proprietatea privată a pădurilor sporește și riscul de tăiere ilegală a copacilor. Potrivit unor studii numărul cazurilor investigate ale tăierilor ilegale în România este în creștere (vezi figura 1.)

Figura 1. Evoluția cazurilor de tăieri ilegale în perioada 2009-2015 (nr. De cazuri tăieri ilegale pe zi)

Sursa: <http://www.greenpeace.org/romania/Global/romania/paduri/Publicatii/Raport%20taieri%20ilegale%202015.pdf>

În lupta cu cazurile de tăiere ilegală se înrolează de rînd cu agenția Romsilva și Garda Forestieră, Poliția și Jandarmeria, dar cu toate acestea infracțiunile sunt în creștere, fără a pomeni de cazurile ce nu se dau publice. Cele mai afectate de defrișarea ilicită sunt județele Argeș, Bacău Suceava, Vrancea, Goj, Neamț, Maramureș în dependență de cazurile

înregistrate oficial. Aportul diferitor slujbe pentru protecția fondului forestier este destul de benefic doar că factorul de risc nu este eliminat. Paralel cu acțiunile structurilor legale persoanele fizice pot interveni în asigurarea misiunii de protecție a fondului forestier și combatere a infracțiunilor de tăiere ilicită. Astfel începând cu anul 2014, prin aprobarea Hotărârii de Guvern nr. 470 privind Normele referitoare la proveniența, circulația și comercializarea materialelor lemnoase, fiecare cetățean poate verifica legalitatea oricărui transport de material lemnos prin apelul la numărul scurt 112. Însă toate aceste măsuri nu sunt suficiente pentru a elimina riscul de despădurire, gestiunea durabilă a pădurilor atât de pe teritoriul României cât și de pe teritoriul UE constituie rezolvarea problemei în sine și asigurarea unor avantaje în managementul riscurilor din silvicultură.

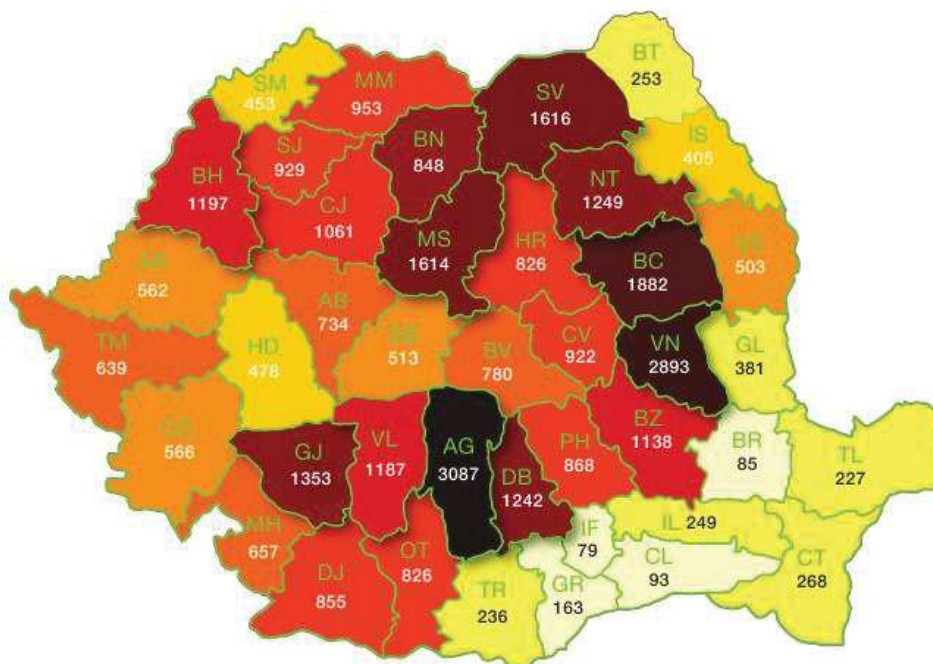

Figura 2. Repartizarea zonală a cazurilor de tăiere ilegală

Sursa: <http://www.greenpeace.org/romania/Global/romania/paduri/Publicatii/Raport%20taieri%20ilegale%202015.pdf>

Riscul de despădurire este și o problemă comună a mai multor organizații neguvernamentale internaționale, care contribuie la informarea, mobilizarea și implicarea societății civile în problemele de mediu. Studii ale Greenpeace [1, 4] cu referire la mediul forestier al României au ajuns la concluzia că pentru asigurarea viitorului pădurilor din România este nevoie de a dezvolta mai multe zone protejate de stat și de a dezvolta un management responsabil de ecosistemul forestier dar și de a asigura responsabilitatea de producere și consum a produselor forestiere.

România fiind parte componentă a UE trebuie să se conformeze regulile, regulamentele și tratatele internaționale inclusiv la asigurarea principiilor economice și sociale a sectorului forestier, organizând și gestionând în așa mod managementul silvic pentru a asigura cererea de lemn atât pe piața națională cât și internațională. Astfel o cercetare complexă în acest domeniu poate avea impact în gestionarea durabilă a pădurilor în România. Avantajul economic, social și ecologic cu relevanță locală, națională și chiar internațională poate fi realizat începând folosirea rațională a resurselor forestiere și terminând cu transmiterea generațiilor viitoare un tezaur.

Riscul degradării pădurilor poate provoca modificări ale climei, care nu totdeauna avantajează sistemul de mediu. Schimbările climaterice devin o problemă actuală și comună cu fiecare zi, iar interdependența dintre aer, sol și apă este tot mai vizibilă. Astfel degradarea pădurilor prin defrișare constituie un pericol de acumulare a unei cantități de CO₂ [2, 1] în atmosferă ce are consecințe destul de impunătoare asupra modificărilor climaterice. Rezolvarea problemelor în management se consideră căutarea și eliminarea factorului care generează problema în sine. În aceste condiții atât experții naționali cât și internaționali au convenit la ideea de a crea o nouă strategie pentru dezvoltarea durabilă a domeniului silvic. Promovarea gestionării durabile a pădurilor și promovarea biodiversității, asigurând totodată un ecosistem forestier de prestare a bunurilor și serviciilor, care nu va contribui la schimbările climatice, constituie una dintre prioritățile Comisiei Europene[3, 16] la formarea aspectelor strategice în domeniul pădurilor și sistemului forestier. Totodată strategia UE este orientată și pe alți factori de risc ai degradării pădurilor, precum incendiile, dăunătorii, bolile, etc.

Importanța problematicii din domeniul pădurilor și sectorului forestier este confirmată de măsurile întreprinse de UE în domeniul finanțării sectorului forestier în ultima perioadă dar și planul strategic pentru viitor. În contextul conștientizării problemei și stabilirii priorităților de lansare a unei noi strategii de dezvoltare a domeniului forestier de către Consiliul Europei către anul 2018, considerăm actuală problematica cercetărilor în acest domeniu, iar importanța rezultatelor scontate în viitoare lucrarea a autorului de o importanță majoră.

Concluzie

În paralel cu Comisia Europeană, parteneriatele publice-private, fondurile structurale, etc susțin necesitatea informației și cercetarea-inovarea în domeniile: conservării naturii, dezvoltarea bioindustriilor dar și asigurarea gestiunii conform principiilor de gestionare

durabilă a pădurilor. Cercetarea preconizată fiind asigurată de un argument al actualității și contemporanității în viitorul apropiat.

Referințe bibliografice:

- Greenpeace vision for the Romanian forests
http://www.greenpeace.org/romania/Global/romania/paduri/Publicatii/20160307_Forest%20Vision%20for%20Romania_02_WEB.pdf (vizitat la 1 noiembrie, 2016)
- Schimbări climatice <http://www.eea.europa.eu/ro/themes/climate/intro> (vizitat la 7 noiembrie, 2016)
- COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2c1c71af-8384-11e3-9b7d-01aa75ed71a1.0003.01/DOC_1&format=PDF (vizitat la 11 noiembrie, 2016)

ABORDAREA INTEGRATĂ A SISTEMELOR DE MONITORIZARE A RISCURILOR BANCARE

Victoria COCIUG

Dr., conferențiar, Institutul Național de Cercetări Economice,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Victoria POSTOLACHE

dr., lector universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract

The study of essentially banking risks was the basis to note that the risk is the historical category that requires understanding when making a decision in a certain situation in the presence of an alternative, which does not give confidence in obtaining a positive result after the implementation of the decision. Maintenance of a banking institution, must be put to a number of principles: awareness of risk-taking, handling, consistency, comparability of the level of exposure to the level of profitability of operations and its financial capacity of the bank, management efficiency, time-based operations and benchmarks banking strategy, accounting risk transfer opportunities.

Keywords: banking risks, banking strategy, bank monitoring, financial crisis, BASEL III.

Criza financiară mondială a impus necesitatea modificării legislației în domeniul bancar ce ar asigura nu doar stabilitate financiară, dar ar proteja băncile de riscurile cu care se confruntă în activitatea sa. În aceste condiții a fost aprobat Acordul BASEL III, care prevede o abordare integrată a gestiunii riscurilor bancare. Prin abordare integrată a gestiunii riscurilor se înțelege gestiunea complexă și eficientă a tuturor riscurilor care influențează activitatea băncii, ținând cont de interdependența lor. Tot în acest context este necesar să menționăm că abordarea integrată prevede includerea în governanța corporativă a conceptului de risk management și integrarea lui în planificarea strategică. În figura 1 sunt prezentate nivelurile de management integrat al riscului bancar în contextul actual.

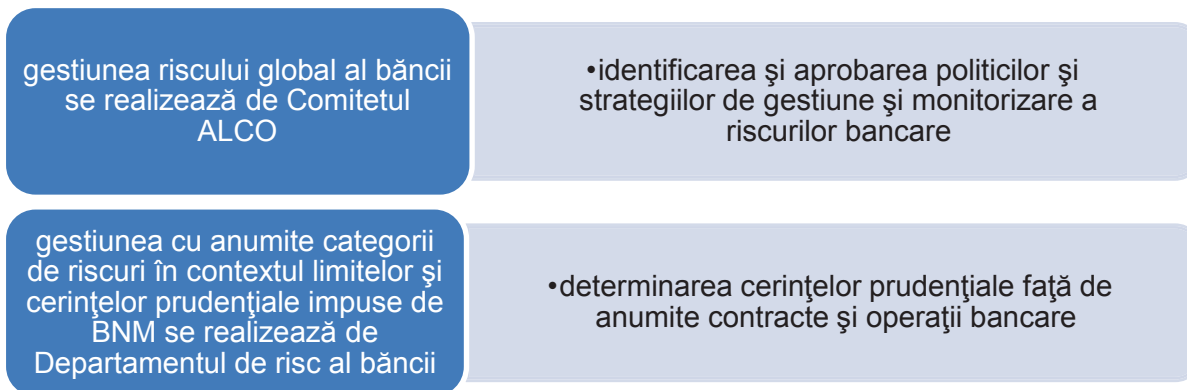

Figura 1. Nivelurile de management integrat al riscului bancar

Sursa: elaborat de autor

Gestiunea și monitorizarea riscurilor nu este o problemă nouă pentru sectorul bancar. Ea constituie subiect de dezbateri pentru mai mulți specialiști din domeniu precum Zellmer G., Berger A.N., Udell G.F., Lavrușin O., Conzari L., Cociug V. Etc. Astfel, savantul rus Lavrușin O. consideră ca modalități de gestiune a riscurilor următoarele:

- transferul riscului;
- asimilarea riscului;
- compensarea riscului;
- repartizarea riscului;
- diversificarea riscului.

Metodele enunțate desigur că pot fi mult mai multe, fapt ce ar permite unificarea modalităților care au la bază același scop, după cum rezultă din figura 2.

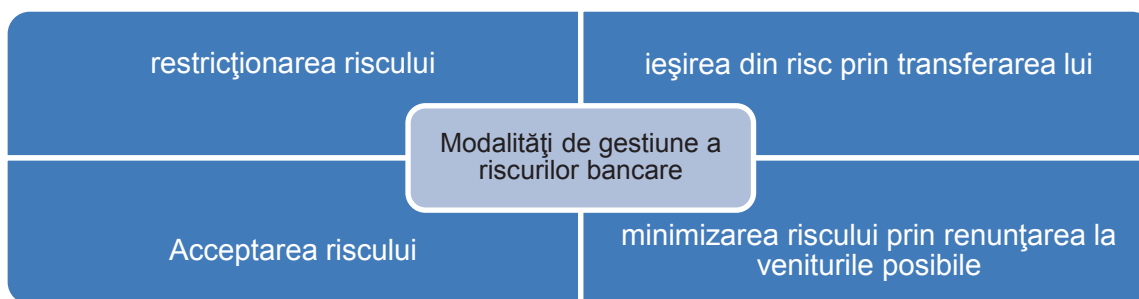

Figura 2. Modalități de gestiune a riscurilor bancare

Sursa: adaptat de autor

La etapa de restricționare a riscului se urmărește limitarea unui nivel stabilit de risc și repartizarea împrumuturilor și a responsabilităților în luarea deciziilor, cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de limitare a riscului.

Transferul riscului unei persoane terțe se realizează prin vânzarea activului riscant către cei care sunt cointeresați să-l procure.

În cadrul etapei de repartizare a riscului pierderilor probabile între participanți în mod egal se urmărește nu doar repartizarea echitabilă a acestuia, dar și segmentarea în funcție de contribuția fiecărui participant.

Minimizarea riscului prin renunțarea la veniturile posibile include:

- participarea la operațiuni riscante, rezultatele cărora nu sunt corelate prin diversificarea riscurilor bancare;

- păstrarea stării de profitabilitate prin intermediul unor tranzacții de nivelare a riscului prin compensare, hedging sau securitizare;

- diminuarea riscului prin transferarea pierderilor ocazionale în cheltuieli minime permanente prin unificarea riscurilor bancare;

Acceptarea riscului presupune neutralizarea pierderii probabile la producerea evenimentului prin crearea de rezerve și posibilitatea de a asimila riscurile bancare.

Componentele cheie ale gestiunii eficiente a riscului, care trebuie să existe în cadrul unei bănci și să fie evaluate de specialiști, trebuie să includă următoarele:

- o funcție de conducere argumentată de managerii de top a băncii, care să fie responsabili de gestionarea riscului și de implementarea politicilor și deciziilor formulate de Comitetul pentru active și datorii (ALCO);

- o strategie bine definită și clară, pentru managementul riscului ce va include politici aflate în corelație cu sarcinile preconizate spre realizare;

- existența unui nivel acceptabil de formalizare și coordonare a deciziilor strategice în funcție de prioritățile managementului riscului, parametrii acestuia, cu scopul realizării procesului decizional pentru toate operațiunile relevante;

- colectarea de date complete, veridice ce se referă la gestiunea eficientă a riscului, la toate etapele de funcționare, precum și din alte domenii cum ar fi tendințele macroeconomice care ar avea impact asupra gestiunii și monitorizării riscului.

Conform unui comunicat emis de BNM, aceasta va implementa sistemul de monitorizare a riscurilor. Pentru un bun management al activității băncilor, BNM vrea să implementeze în domeniul supravegherii bancare abordarea bazată pe riscuri. Scopul implementării acestui proces este managementul eficient al riscurilor în activitatea băncilor, printre care riscul de credit, riscul structurii netransparente a acționarilor băncii, dar și riscul spălării banilor și finanțarea terorismului. În acest sens, BNM planifică să creeze o platformă la nivel central, pentru asigurarea sarcinilor supravegherii prudențiale. Crearea sistemului

riscurilor va oferi BNM capacitatea necesară pentru analiza și monitorizarea informației oferite în timp real de către băncile licențiate, în scopul evaluării riscurilor de credit, riscurilor structurii netransparente a acționarilor băncii, dar și riscului spălării banilor și finanțării terorismului (<http://www.infomarket.md/ro/banks>).

Extrapolarea activității bancare este condiționată de efectul advers al crizei mondiale și a problemelor cu care se confruntă sistemul bancar în asigurarea unei funcționări eficiente. În aceste condiții apare necesitatea unei monitorizări mai dure din partea organelor abilitate. Procesul de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare este un proces dificil ce necesită determinarea minuțioasă nu doar a componentelor, dar și a scopului urmărit și include etapele prezentate în tabelul 1.

Tabelul. 1 Etapele procesului de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare

Etapele	Scopul
Identificarea riscurilor și evaluarea semnificației lor	Stabilirea riscurilor importante, care influențează asupra activității băncii
Formarea sistemului de gestiune a riscurilor semnificative	Repartizarea funcțiilor de gestiune a riscurilor bancare între departamente și personal responsabil, formarea bazei metodologice ce reglementează gestiunea riscurilor
Planificarea nivelului expunerii băncii la diverse riscuri	Determinarea nivelului țintă al riscului bancar prin luarea în considerare a valorilor de risc în planul de afaceri
Identificarea apetitului față de risc	Declarația bancară și acordul cu Consiliul de Supraveghere al băncii cu privire la nivelul maxim admisibil de risc pe care îl poate prelua banca, precum și formarea unui sistem de limite și restricții, care să permită respectarea apetitului de risc stabilit
Gestionarea nivelului agregat al riscurilor bancare	asigurarea respectării valorilor țintă cu referire la nivelul de risc bancar, în legătură cu care are loc evaluarea periodică a riscurilor băncii și gestionarea lor prin intermediul restricțiilor sau modificărilor în activitatea băncii

Sursa: adaptat de autor după Doherty, N., 2000.

În viziunea noastră, instrumentele principale ale abordării integrate a sistemului de monitorizare a riscurilor bancare sunt:

- evaluarea apetitului la risc, a structurii riscurilor importante pentru activitatea bancară, a nivelului maxim de risc ce poate fi atins;
- gestiunea capitalului economic (folosind calcule privind nivelul agregat al riscurilor la care este luat în considerare și capitalul economic) și repartizarea lui între departamentele bancare (Jorion, Ph., 2003);

- construirea unei structuri organizatorice eficiente și susținerea metodologică a sistemului pentru a asigura acuratețea și fiabilitatea proceselor de gestiune;
- indicatori de risc formalizați, evaluarea și prognoza lor, testarea stres a riscurilor;
- formarea indicatorilor riscului agregat al băncii și previziunea lor ținând cont de rezultatele testării stres (Hull, J., 2012);
- o analiză proactivă a riscurilor bancare și raportarea la mai multe niveluri privind riscurile emergente.

După părerea noastră sistemul integrat al gestiunii riscurilor bancare trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

- conștientizarea prezenței riscurilor;
- repartizarea obligațiunilor;
- monitorizarea nivelului riscului;
- corelarea abordări centralizate și descentralizate în gestiunea riscurilor;
- formarea Departamentului de gestiune și monitorizare a riscurilor semnificative;
- implementarea tehnologiilor informaționale;
- modernizarea sistemelor de gestiune a riscurilor bancare;
- gestiunea activității bancare în condiții de expunere la risc;
- respectarea limitelor prudențiale impuse de legislație.

În argumentarea ideilor expuse este necesar de a caracteriza etapele procesului de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare prezentate în tabelul 1.

1. Apetitul la risc reprezintă o serie de indicatori ce caracterizează nivelul expunerilor la risc pe care banca este capabilă să-l asimileze în conformitate cu planurile sale de activitate. Orice bancă licențiată trebuie să dispună de un apetit la risc bine determinat, legat de planul său de activitate pe viitor. În tabelul 2 au fost selectați indicatorii ce caracterizează apetitul la risc al băncii.

Tabelul 2. Apetitul la risc al băncii licențiate

Categoria apetitului față de risc	Scopul includerii indicatorului în apetitul la risc
Solvabilitatea (CaR)	Asigurarea capitalului normativ și economic în situații de incertitudine și stres;
Volatilitatea veniturilor (EaR)	Limitarea volatilității veniturilor pentru asigurarea stabilității executării cerințelor față de capital;
Lichiditatea	Asigurarea unui flux de resurse financiare pentru asigurarea funcționării normale în situații de criză;
Riscuri pe termen lung	Evitarea situațiilor de fraudare, escrocherie și a încălcării normativelor impuse de BNM.

Sursa: adaptat de autor după Zellmer, G., 1990.

2. Guvernanța corporativă reprezintă un pas important în activitatea bancară și prevede un management adecvat al riscului și facilitează monitorizarea activității bancare.

3. Identificarea și evaluarea riscurilor se bazează pe sisteme de clasificare internă a riscurilor bancare și a metodelor de evaluare utilizate. Banca trebuie să determine indicatorii principali ai riscurilor bancare care vor sta la baza luării deciziilor de monitorizare suplimentară a operațiunilor riscante.

4. Agregarea riscurilor prin utilizarea metodelor de analiză a scenariilor posibile de evoluție a riscului bancar și a testărilor stres. Rezultatele obținute vor fi puse la baza strategiilor de dezvoltare pe viitor. Băncile licențiate trebuie să analizeze cu regularitate indicatorii importanți pentru activitatea lor și să identifice factorii care distorsionează activitatea normală. În cadrul băncii este necesară corelarea testării stres pentru riscuri cu cea pentru venituri și profitabilitate cu scopul de a stabili limite valorice pentru risc și de a planifica capitalul necesar pentru o bună funcționare.

5. Legătura cu procesele de planificare și luare a deciziilor se realizează prin intermediul evaluării factorilor de risc în cadrul planificării strategice.

6. Raportarea riscurilor bancare în conformitate cu prevederile actuale oferă posibilitate băncilor să identifice rapid care activități sau operațiuni generează riscuri majore și creează obstacole pentru activitatea normală a băncii.

În contextul celor prezentate se conturează și scopurile băncii în cadrul monitorizării riscurilor bancare prezentate în figura 3.

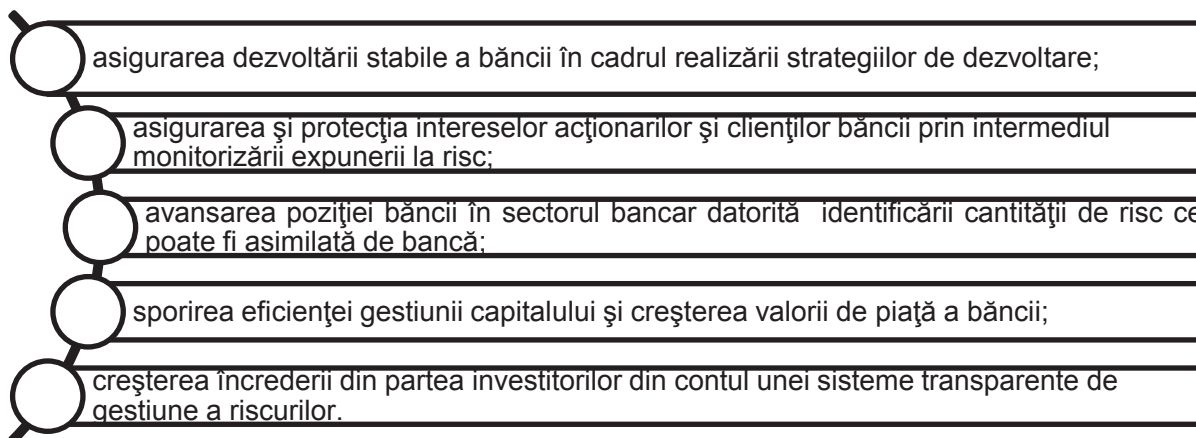

Figura 3. Scopurile băncii în monitorizarea riscurilor bancare

Sursa: elaborat de autor

Procesul de implementare a gestiunii integrate a riscurilor în cadrul băncii include mai multe etape și este diferit de la bancă la bancă. Astfel, el se poate deosebi în funcție de indicatorii care sunt puși la baza elaborării planurilor de dezvoltare strategică, de exemplu

numărul personalului angajat, mărimea băncii etc. Cu toate acestea, în cadrul abordării integrate a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare pot fi identificate 3 etape principale:

- 1) etapa diagnosticării;
- 2) etapa de luare a deciziilor;
- 3) etapa de realizare a deciziilor.

Etapetele menționate necesită a fi descrise mai detaliat cu scopul de a evalua importanța fiecăreia în procesul de monitorizare a riscurilor bancare.

Etapeta diagnosticării presupune compararea indicatorilor din perioada curentă cu normativele impuse de reglementator. Beneficiul acestei etape constă în obținerea unor date veridice utilizate în analiza activității bancare. Totodată aceste date servesc pentru compararea per sistem bancar, dar și pe regiune sau interstatală.

În calitate de instrumente de analiză, la această etapă se utilizează:

- anchetele;
- datele din rapoartele interne;
- cercetări și colectarea de date ce vor fi utilizate în cadrul etapelor ulterioare;
- implementarea tehnologiilor informaționale în construirea de modele de soluționare a problemelor depistate.

Rezultatul final al etapei de diagnostic este elaborarea recomandărilor de implementare a practicilor moderne în gestiunea și prevenirea riscurilor bancare.

Etapeta de luare a deciziilor presupune măsuri de perfecționare a sistemului de gestiune și monitorizare a riscului bancar luate de managementul superior. Aici este necesar de a determina scopurile strategice, de a evalua „apetitul la risc”, de revizuit structura organizațională de gestiune a riscului. De asemenea, în cadrul acestei etape se ține cont de specificul fiecărui risc bancar și implementarea metodelor și modelelor moderne în minimizarea efectului negativ generat de apariția riscurilor bancare. Reprezentanții managementului urmează să ia decizii oportune și corecte în vederea identificării nu doar a cauzelor de apariție a riscurilor bancare, dar și a consecințelor acestora asupra profitabilității bancare și a reputației băncii. În procesul de luare a deciziilor, managerul va ține cont de rezultatele celor mai bune practici din domeniu și va asigura condițiile necesare de implementare a acestora în bancă.

La alegerea variantei optime de soluționare a problemelor, managerul va elabora un plan de activitate pe viitor în concordanță cu prevederile planului de dezvoltare a băncii și a integrării în sectorul bancar.

Etapa de realizare încheie procesul de implementare a sistemului integrat de monitorizare a riscurilor bancare. La această etapă, sub conducerea managerilor de top se realizează programele elaborate la etapa de luare a deciziilor și se urmăresc rezultatele scontate. Managerii de vîrf urmează să aducă la cunoștința personalului angajat toate măsurile ce vor fi realizate pentru depășirea problemelor depistate și realizarea eficientă a programelor elaborate.

Ca feedback la implementarea sistemului integrat de monitorizare a riscului bancar vor apărea următoarele:

- sistem viabil și stabil cu privire la gestiunea eficientă a riscului operațional, de piață, de credit și de lichiditate bazat pe conlucrarea între personalul angajat și o structură organizatorică logică;
- politica eficientă de gestiune a riscurilor și elaborarea unui regulament intern care ar include mecanismele eficiente de monitorizare și control a gradului de expunere a băncii la risc;
- sistemul de raportare în conformitate cu prevederile legislative;
- implementarea tehnologiilor informaționale.

Indicatorul final al eficienței abordării integrate a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare reflectă nivelul potențial al prejudiciului care ar putea fi prevenit, ca urmare a respectării de către bănci a indicatorilor cheie de risc (Doherty, N., 2000):

$$I_{ef} = PP_{potențială} \times (K_i \text{ real} - K_i \text{ limită}) \quad (1)$$

$K_i \text{ real}$ - valoarea reală a indicatorului pentru anul precedent până la implementarea procesului (puncte); $K_i \text{ limită}$ – valoarea limită a indicatorului (puncte); $PP \text{ potențială}$ - evaluarea pierderii potențiale pe 1 unitate de indicator (lei);

În concluzie la cele abordate în studiul prezent, menționăm că dezvoltarea liniilor directe pentru construirea unui sistem de gestionare și monitorizare a riscurilor pe baza abordării integrate, implică o descriere a tuturor proceselor de risc ale băncii într-o singură notație, care evidențiază funcția realizată de către participanții la proces, facilitează detectarea și eliminarea „blocajelor”, a pierderilor excesive și apariția contradicțiilor între diferite nivele de management.

Abordarea integrată reprezintă o abordare care oferă o perspectivă asupra consecințelor reale ale unui risc în întreaga bancă și oferă o imagine consolidată de gestionare și monitorizare a riscurilor în cadrul instituțiilor financiare.

Referințe bibliografice:

Doherty, N., 2000. *Integrated Risk Management: Techniques and Strategies*. Mc-Graw Hill.

Fabozzi, Frank J. and Konishi , A., 1995. *The Handbook of Asset /Liability Management*.

Irwin McGraw-Hill.

Hull, J., 2012. *Risk Management and Financial Institutions*. Wiley Finance.

Jorion, Ph., 2003. *Financial Risk Manger Handbook*. John Willey & Sons, Ltd.

Visemih, W., 2006. *Risk management: theory and practice*.

Zellmer, G., 1990. *Risiko-management*. Berlin.

[http://www.infomarket.md/ro/banks/Banca Naional a Moldovei va implementa](http://www.infomarket.md/ro/banks/Banca_Naional_a_Moldovei_va_implemanta)

sistemul_de_monitorizare_a_riscurilor citat 27 octombrie 2016.

PROBLEME ȘI PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE A GESTIUNII BANCARE ÎN SITUAȚII DE CRIZĂ

Victoria COCIUG

Dr., conferențiar, Institutul Național de Cercetări Economice,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Victoria POSTOLACHE

dr., lector universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract

Crisis management in the banking sector is a set of system management activities, which is a comprehensive, systemic in nature and aimed at preventing or eliminating adverse banking phenomena of business through the use of the capacity of management, development and implementation of specific strategic programs that address the temporary difficulties, to preserve and increase its market positions in all circumstances, while relying mainly on its own resources. For the successful practice of crisis management are often used analytical methods, which consist of studying the financial situation of the bank by qualified specialists, involving the top management of banks and their key departments. The aim of this study is to identify problems in the risk management system and develop recommendations to improve the efficiency of the organizational structure of the bank.

Keywords: activity risks, effective systems of banking risks management, stress test, toxic assets, early warning systems

Reglarea activității bancare în situații de criză a devenit o problemă acută pentru manageri, invocând necesitatea modificării nu doar a cadrului de reglementare dar și a comportamentului băncilor în situații de incertitudine. Criza bancară nu apare din senin, producerea ei poate fi calculată și prognozată până la momentul real în care are loc. După cum prezintă analiza experienței diferitor state, criza bancară apare datorită nerezolvării la timpul potrivit a problemelor din cadrul unor bănci, care generează reacția în lanț în sectorul bancar, fiind contaminat întreg sectorul bancar cu active toxice, după cum se observă din figura 1.

Figura 1. Lanțul activelor toxice¹

Sursa: elaborat de autor

¹ CDO – obligațiuni colaterale debitoare; CDS – swap pe riscul de credit

Astfel, situația de criză din cadrul unei bănci poate fi explicată prin prisma unor cauze care pot fi separate în 2 grupe:

- prima grupă cuprinde factorii macroeconomici legați de instaurarea și căderea perioadei de liniște globală;

- a doua grupă este legată de dezvoltarea securității și lărgirii sectorului creditar.

În stadiul de înrăutățire a situației financiare a băncii este extrem de dificil de a opri dezvoltarea crizei, în timp ce măsurile anticriză sunt realizate pe fondul pierderii încrederii în banca contrapartidă, ceea ce duce la o ieșire de fonduri și agravarea crizei. În această privință, este important să se identifice semnele ascunse ale crizei: lipsa periodică a volumului necesar de active extrem de lichide în bilanțul băncii; o pondere ridicată de credite interbancare; discrepanța dintre active și pasive în funcție de tipul de funcționare și de distribuție; depășirea nivelului maxim admisibil al creditelor și a investițiilor în piața de valori; creșterea volumului de active extrem de lichide gajate, ș.a.m.d.

Printre factorii care au contribuit la recenta criză financiară sunt menționați:

- creșterea inovației a produselor financiare, precum și sporirea complexității acestora;
- reglementarea și supravegherea necorespunzătoare a piețelor financiare;
- practici necorespunzătoare de gestionare a riscurilor la bănci și alte instituții financiare;
- complexitatea sporită a sistemelor financiare;
- speculațiile pe piața financiară;
- practicile de creditare de ruinare, o combinație nereușită de factori ciclici și structurali (Mayes, D. G., 2009).

Necesitatea gestiunii bancare în situații de criză a fost condiționată de consecințele negative ale crizei din 2008 – 2009 și depășirea lor în perioada de recesiune. Gestiunea anticriză pentru sectorul bancar va reprezenta un proces de elaborare și realizare neîntreruptă a unui complex de măsuri cu impact economico-organizațional și implicații în reglementarea activității băncilor din partea BNM, direcționate spre diminuarea consecințelor negative ale crizei, care prezintă un pericol major pentru stabilitatea sistemului bancar. Scopurile gestiunii în situații de criză în sectorul bancar sunt prezentate în figura 2.

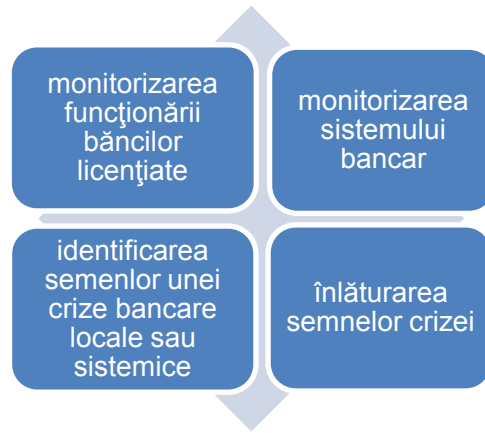

Figura 2. Gestiunea anticriză a sectorului bancar

Sursa: adaptat de autor după Ермаков С.И., 2008.

Principiile de bază ale gestionării în situații de criză sunt:

- diagnosticarea precoce a crizei și necesitatea stringentă de a răspunde la acesta;
- caracterul adecvat al răspunsului la nivelul unei amenințări reale;
- punerea în aplicare integrală a posibilităților interne ale băncii de ieșire din criză.

În desfășurarea activităților de gestionare a situațiilor de criză se analizează principalele metode de gestionare și prevenire a crizelor. După părerea noastră, metodele preventive de gestionare a crizelor sunt cele indicate în figura 3.

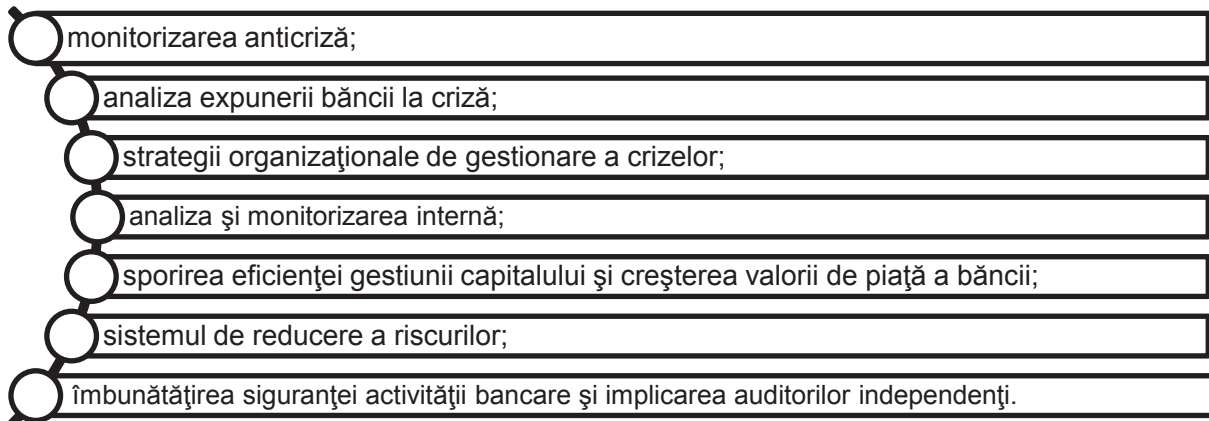

Figura 3. Metodele preventive de gestionare a crizelor bancare

Sursa: adaptat de autor după Mayes, D. G., 2009.

Toate aceste metode sunt utilizate în practica bancară internațională, dar în cea autohtonă se reflectă doar o parte dintre ele.

În condițiile actuale accentul în gestionarea băncii în situații de criză este mutat de la ieșirea băncii la etapa finală a crizei, adică cea critică, la prevenirea situațiilor de criză în bancă. Sistemul de protecție bancară ar trebui să includă trei elemente esențiale:

- 1) mecanisme de control al riscurilor (de gestionare a crizelor);
- 2) planuri de acțiune în situații de urgență,
- 3) măsuri pentru a acoperi pierderile.

Pentru a asigura o gestionare eficientă a crizei în bănci trebuie să se organizeze în mod corespunzător activitatea de gestionare a situațiilor de criză: ar trebui să fie stabilită echipa managerilor de criză, cu responsabilități clar definite.

Funcțiile de gestionare a crizelor ar trebui să includă dezvoltarea și punerea în aplicare a procedurilor de gestionare a riscurilor, modelele și metodele de evaluare cantitativă a acestora; crearea unui plan de acțiune într-o situație de criză. Managerii de criză ar trebui să aibă suficientă autoritate pentru a lua decizii și de a dispune de informații cu privire la poziția băncii pe piață, să mențină și să pună în aplicare controale interne.

Responsabilitatea gestionării în situații de criză aparține managerilor de criză, care vor asigura managerii de vârf ai băncii cu informații exacte și în timp util în forme și volume aprobate. Respectarea în totalitate a funcțiilor de gestionare a crizelor este criteriul determinant pentru evaluarea corectă a activității de gestionare a crizelor. Gestionarea anticriză operativă în cadrul băncilor licențiate prevede existența unor măsuri funcționale în dependență de obiectul controlat:

- gestiunea financiară a crizelor (gestionarea lichidităților, capitalului, rentabilității);
- reputația de gestionare a crizelor și imaginea băncii;
- gestionarea personalului și a siguranței bancare.

Acestea și alte tendințe sunt importante, deoarece exercită un impact major asupra celor mai importante elemente ale sistemului bancar precum:

- situația financiară a băncii;
- reputația ei;
- personalul, motivația și integritatea care depinde de calitatea serviciilor pentru clienți și prevenirea fraudei și a activităților ilegale;
- protejarea bunurilor și inovațiilor bancare.

Deci, gestiunea anticriză a sectorului bancar are ca scop creșterea stabilității per sector și capacitatea ei de a face față influenței negative din exterior, accentul fiind pus pe implementarea unor măsuri cu caracter preventiv.

În literatura de specialitate se menționează faptul că în cadrul gestiunii anticriză este necesar de a deosebi gestiunea anticriză a sectorului bancar și a băncii licențiate. Gestiunea anticriză în cadrul băncilor reprezintă un set de măsuri direcționate spre prevenirea falimentului băncii și profilaxia situațiilor de criză potențiale sunt:

- a) studiul principiilor și metodelor de prevenire;
- b) lucrul permanent cu privire la evaluarea curentă și prognoza activităților băncii;
- c) monitorizarea și diagnosticarea situațiilor de criză;
- d) elaborarea politicilor și programelor anticriză;
- e) organizarea măsurilor de prevenire a crizelor;
- f) dezvoltarea unui sistem de măsuri moderne și eficiente pentru a preveni, neutraliza și a compensa criza;
- g) dezvoltarea tehnicilor de marketing anticriză;
- h) punerea în aplicare a investițiilor anticriză și inovare;
- i) punerea în aplicare a unor strategii competitive anticriză.

Procesul de gestionare a crizelor în bănci este considerat ca un proces continuu realizat de organisme interne și externe, autorizate cu luarea măsurilor complexe și adecvate pentru a preveni criza, și anume, pentru a identifica problemele în situația de pre-criză (managementul riscului) și soluționarea crizei, minimizarea efectelor adverse (gestionarea crizelor) ale acesteia.

Principiile, care permit băncii să ofere un nivel relativ stabil de funcționare, în accepțiunea noastră ar fi:

- asigurarea stabilității economice în ansamblu, responsabilitatea și transparența activităților investiționale ale bănci;
- parteneriat de paritate și îndeplinirea necondiționată a obligațiilor;
- actualizarea formelor și tehnologiilor de funcționare;
- utilizarea eficientă a fondurilor, în strictă conformitate cu interesele legitime ale fiecărui client;
- crearea de soft-uri și dezvoltarea unor legături inter-eficiente;
- îmbunătățirea continuă a capacității intelectuale și a condițiilor de lucru ale sistemului bancar și altele (Ермаков С.И., 2008).

Din literatura de specialitate cercetată rezultă că pentru practica cu succes de gestionare a crizelor sunt adesea folosite metode analitice, care constau în studierea situației financiare a băncii de către specialiști calificați, care implică managementul de vârf a băncilor și a departamentelor lor cheie. Scopul acestui studiu este de a identifica problemele din sistemul de gestionare a riscurilor, precum și elaborarea unor recomandări în vederea îmbunătățirii eficienței structurii organizatorice a băncii.

Un rol aparte în sistemul preventiv de gestionare a crizelor revine metodei testarea de stres, care permite evaluarea stabilității financiare a băncii și determinarea potențialelor

probleme în ceea ce privește schimbările semnificative în cadrul mediului extern. Cele mai importante obiective ale testelor de stres sunt menționate în figura 4.

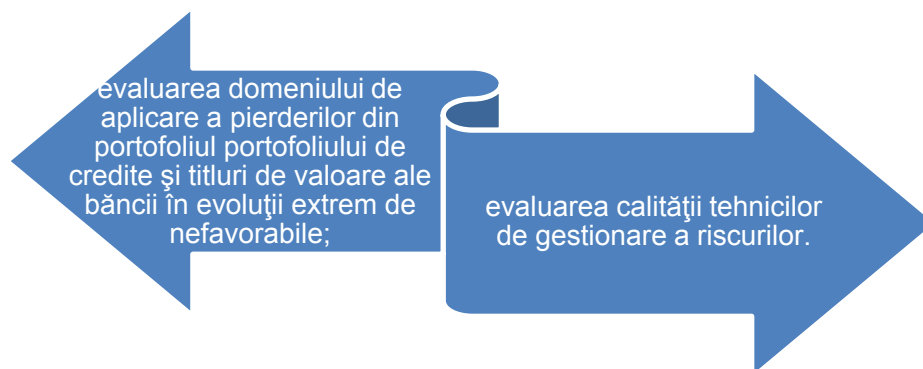

Figura 4. Obiective ale testelor de stres

Sursa: elaborat de autor

Testarea de stres poate fi definită ca o evaluare a impactului potențial asupra situației financiare a băncii a unui număr de modificări specifice ale factorilor de risc, care corespund unor evenimente excepționale, dar plauzibile în economie.

Cu scopul de a pune în aplicare metodele de gestiune anticriză, autoritățile de reglementare controlează problemele în majoritatea țărilor cu un sistem bancar dezvoltat, acordând o atenție deosebită îmbunătățirii metodelor de evaluare a stării financiare a băncilor, care sunt utilizate în procesul de supraveghere la distanță. Pentru aceste scopuri pe plan mondial este utilizat pe scară largă sistemul de avertizare timpurie, care se bazează pe indicatori ce caracterizează activitățile băncilor, nivelul riscurilor și calitatea guvernării corporative.

Toate sistemele de avertizare timpurie, utilizate pot fi împărțite în două categorii:

- 1) sisteme bazate pe metoda multi-rating, ale căror componente sunt determinate pe baza indicatorilor ce caracterizează activitatea bancară, inclusiv calitatea gestionării riscurilor;
- 2) sisteme bazate pe modele statistice, care utilizează metode econometrice de previziune a performanței financiare viitoare a băncii, pe baza informațiilor furnizate de supraveghetori.

Complexul de măsuri ce pot fi întreprinse prin intermediul sistemelor de avertizare timpurie pentru soluționarea situațiilor de criză este prezentat în figura 5.

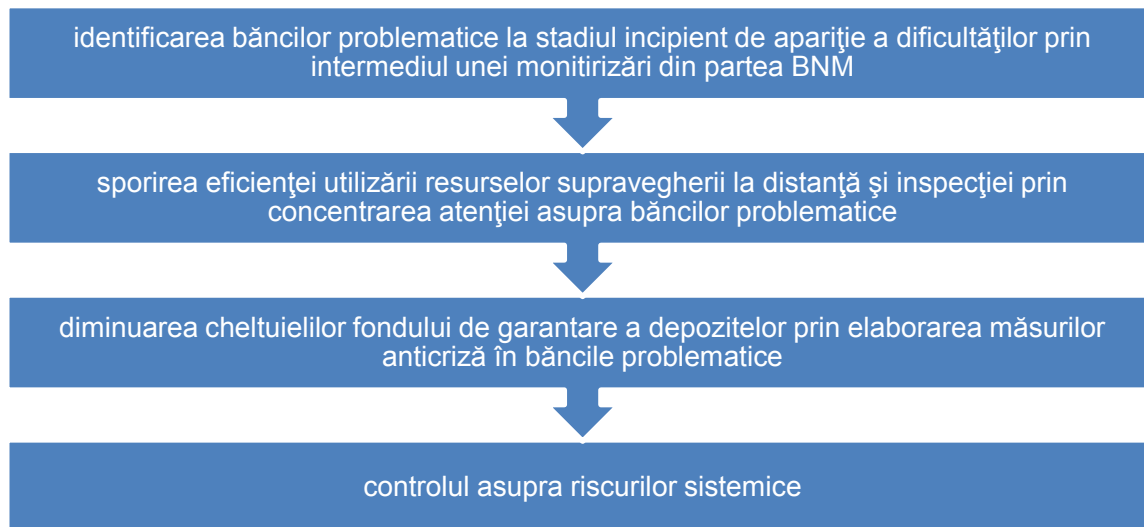

Figura 5. Complexul de măsuri ale sistemelor de avertizare timpurie

Sursa: Ермаков С.И., 2008

Dezvoltarea și introducerea sistemelor de avertizare timpurie în practica de supraveghere din Republica Moldova este o problemă urgentă. Ca parte a strategiei de dezvoltare a sectorului bancar din Moldova, a fost stabilit că principalele provocări cu care se confruntă BNM constau în sporirea eficacității supravegherii prin introducerea abordării bazate pe riscuri pentru evaluarea băncilor și trecerea de la controlul formal al punerii în aplicare a reglementărilor prudențiale privind governanța corporativă pentru evaluarea calității și eficienței sistemelor de control intern ale băncilor.

În calitate de indicator ce se modifică și care poate fi utilizat la măsurarea stabilității financiare a băncii servește solvabilitatea sau indicatorii derivați care au la bază capitalul propriu al băncii. Un astfel de indicator poate fi coeficientul de acoperire a activelor nelucrative, calculat în baza următoarei relații:

$$K_{nel} = \frac{Cpr + Rezerve - A_{nel}}{TA} \quad (1)$$

unde K_{nel} - coeficientul de acoperire a activelor nelucrative; Cpr – capital propriu; Rezerve pentru pierderi la credite, A_{nel} - active nelucrative; TA – total active.

Pe lângă coeficientul menționat, banca urmează să monitorizeze în dinamică lichiditatea bancară pe termen lung și cea curentă, calitatea activelor, veniturile și suficiența capitalului ponderat la risc. În această situație, autoritatea de supraveghere va contrapune rezultatele obținute de bancă cu cele normative, care necesită a fi respectate în conformitate cu cadrul de reglementare.

La evaluarea măsurilor de prevenire a falimentului băncii și a posibilității de încheiere a crizei, în cazul dezvoltării unei situații de criză în bancă se ia decizia privind introducerea controlului extern al gestionării crizelor, care este menținut până la încheierea crizei.

Abordarea de bază pentru evaluarea integrată a calității gestiunii bancare în situații de criză este cercetată și de pe poziția analizei calității sistemelor de gestionare a riscurilor și a sistemelor de control intern; transparența structurii de proprietate; eficiența guvernantei corporative și stabilitatea financiară a băncii ca bază pentru funcționarea în situații de criză a sistemului bancar.

În concluzie la cele abordate pe parcursul studiului menționăm că dilema principală a gestionării anticriză de către bănci și sectorul bancar în ansamblul său este stabilitatea financiară. Aceasta este o sarcină care trebuie să fie abordată în primul rând de bănci, precum și de organismele de reglementare autorizate de către stat. Sarcina curentă a autorităților de supraveghere din majoritatea țărilor, în prezent, este faptul că băncile ar trebui să contribuie la o evaluare adecvată a riscului pe care pot să-l asume. În aceste condiții este necesar de a urmări nu doar indicatorii menționați dar și transparența decizională și de a respecta principiile guvernantei corporative.

Referințe bibliografice:

- Claessens, S., C Pazarbasioglu, L Laeven, M Dobler, F. Valencia, O. Nedelescu and K. Seal, 2011. *Crisis Management and Resolution: Early Lessons from the Financial Crisis*, IMF Staff Discussion Note.
- Mayes, D. G., 2009. Banking Crisis Resolution Policy - Lessons from Recent Experience - Which Elements are Needed for Robust and Efficient Crisis Resolution?, *CESifo Working Paper Series* No. 2823.
- Беляев М.К., Ермаков С.Л., 2008. *Банковское дело: занимательно о сложном. Научно-практическое издание*. М.: Вершина.
- Ермаков С.Л., Юденков Ю.Н., Тысячникова Н.А., 2008. *Риск-менеджмент в кредитной организации: методология, практика, регламентирование*. М.: Издательский дом «Регламент».
- Ермаков С.Л., 2008. *Антикризисное управление российскими банками как основными элементами банковской системой*. Монография. М.: АП«Наука и образование».

CONȚINUTUL DISPONIBILITĂȚII ÎN PROCESUL CIVIL ȘI PROCEDURA DE EXECUTARE ÎN CONDIȚIILE ARMONIZĂRII LEGISLAȚIEI EUROPENE

Olga CIOBANU

Avocat

Liuba PRUTEANU

Judecător, Judecătoria Chișinău

Abstract

This work is dedicated to a theme very important - content of availability in the civil and procedure execution. The principle of availability means that the parties can determine not only the existence process by triggering court proceedings and freedom to end the process before working a decision on the merits of the claim before the judge, but also the contents of the by framing on procedural and other participants in the process, phases and steps that the lawsuit could scroll through. As the holder of subjective material has the exclusive prerogative to exercise his right, and the procedural plan, the exclusive prerogative of the exercise of subjective procedural law is manifested, it representing the content of the principle of availability. Taking a general characterization of this notion are analyzed in this paper means procedural principle content is concerned and on which parties can exercise availability.

Keywords: Availability; Principle; Procedure execution; Procedural principle.

Rezumat

Prezenta lucrarea este dedicată unei teme destul de importante - conținutul disponibilității în procesul civil și procedura de executare. Reținem, că prin principiul disponibilității se înțelege faptul că părțile pot determina nu numai existența procesului prin declanșarea procedurii judiciare și prin libertatea de a pune capăt procesului înainte de a interveni o hotărâre pe fondul pretenției supuse judecării, ci și conținutul procesului, prin stabilirea cadrului procesual în privința obiectului și a participanților la proces, a fazelor și etapelor pe care procesul civil le-ar putea parcurge. În felul acesta, așa cum titularul dreptului subiectiv material are prerogativa exclusivă de exercitare a dreptului său, și în plan procesual, prerogativa exclusivă de exercitare a dreptului subiectiv procesual se manifestă, ea reprezentând conținutul principiului disponibilității. În prezenta lucrare, făcând o caracterizare generală a noțiunii vizate, sunt analizate mijloacele procesuale care constituie conținutul principiului în cauză și asupra căruia se poate exercita disponibilitatea părților.

Cuvinte cheie: Disponibilitate; Principiu; Procedura de execuție; Principiul de procedură.

Introducere

Este de reținut, că prin principiul disponibilității se înțelege faptul că părțile pot determina nu numai existența procesului prin declanșarea procedurii judiciare și prin libertatea de a pune capăt procesului înainte de a interveni o hotărîre pe fondul pretenției supuse judecării, ci și conținutul procesului, prin stabilirea cadrului procesual în privința obiectului și a participanților la proces, a fazelor și etapelor pe care procesul civil le-ar putea parcurge.

Așa cum titularul dreptului subiectiv material are prerogativa exclusivă de exercitare a dreptului său, și în plan procesual, prerogativa exclusivă de exercitare a dreptului subiectiv procesual se manifestă, ea reprezentînd conținutul principiului disponibilității.

Rezultate și discuții

Făcînd o caracterizare generală a acestei noțiuni urmează să analizăm în continuare mijloacele procesuale care constituie conținutul principiului în cauză și asupra căruia se poate exercita disponibilitatea părților.

a) Dreptul persoanei interesate de a declanșa sau nu acțiunea civilă prin introducerea cererii de chemare în judecată

În materie civilă, ca regulă generală, activitatea judecătorească se declanșează prin învestirea instanței ca urmare a sesizării de către persoana interesată prin intermediul cererii de chemare în judecată. Partea care sesizează instanța de judecată afirmă, de regulă, că este titularul dreptului subiectiv și solicită protecția judiciară în vederea exercitării acțiunii civile.

Disponibilitatea nu este exclusivă, legea recunoscînd legitimarea procesuală și altor persoane și organe. Disponibilitatea procesuală se poate extinde, din nevoia de ocrotire judiciară a unor interese ale părților.

În acest sens, menționăm în primul rînd dreptul procurorului de a promova orice acțiune civilă în locul titularului în conformitate cu prevederile art. 71 din Codul de procedură civilă al RM. Cu toate acestea, dacă titularul dreptului este o persoană capabilă, aceasta poate dispune în continuare de prerogativele conferite, avînd libertatea de a renunța la judecată sau la dreptul material, ori să tranzacționeze cu pîrîtul.

În aceeași ordine de idei, precizăm că instanța de judecată are dreptul de a dispune, la cererea participanților la proces sau din oficiu reluarea procesului, după decăderea circumstanțelor care au dus la suspendarea procesului, în conformitatea cu art. 264 din Codul de procedură civilă al RM.

Tot astfel, prevederile art. 400 alin. (4) din Codul de procedură civilă a RM stabilesc expres că temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare întotdeauna și din oficiu de către instanță.

Deci, instanța poate invoca din oficiu motivele prevăzute în cod, depășind astfel motivele invocate de partea nemulțumită.

De asemenea, art. 68 din Codul familiei al RM prevede că “acțiunea privind decăderea din drepturile părintești poate fi pornită de celălalt părinte, tutorele copilului, autoritatea tutelară sau de procuror.” Astfel, decăderea din drepturile părintești poate fi cerută de un cerc larg de persoane și organe.

Totodată, instanța de divorț se pronunță din oficiu în legătură cu încredințarea copiilor minori sau cu stabilirea pensiei de întreținere a acestora în cazul lipsei unui acord între soți, în conformitate cu art. 38 alin. (2) din Codul familie al RM.

Extinderea disponibilității procesuale la alte persoane și organe de stat nu reprezintă nici îngrădiri care să privească exercitarea de către părți a drepturilor lor și nici oficializarea la nivel de principiu a procesului civil.

b) Dreptul părților de a determina limitele acțiunii

Cadrul procesual este stabilit de către reclamant, care menționează în cererea de judecată persoanele cu care înțelege să se judece și obiectul cererii, adică ceea ce pretinde.

În conformitate cu legislația în vigoare, instanța de judecată este ținută să cerceteze și să soluționeze cauzele civile numai în limitele stabilite de către părți, prin cererea de chemare în judecată a reclamantului și, respectiv, prin apărarea pe care și-o face pîrîtul.

Prin cererea de chemare în judecată reclamantul fixează obiectul litigiului și limitele acestuia, cu toate că, ulterior reclamantul poate să modifice cererea sa, mărinđ pretențiile sale față de pîrît. Însă, instanța de judecată este ținută să se pronunțe numai asupra celor ce formează obiectul litigiului, fixat de reclamant, fără a putea depăși limitele acestuia. Cu toate acestea, judecătorul poate, în baza rolului său activ, în cazul în care există inexactități în formularea cererii, să ceară părții să facă precizările necesare în legătură cu obiectul litigiului.

Instanța de judecată, de asemenea, în virtutea rolului său activ, poate să schimbe calificarea juridică a acțiunii, nefiind obligată să rețină temeiul legal invocat de părți în cererile lor. Însă instanța nu are dreptul să schimbe felul, natura acțiunii civile.

Prin urmare, instanța nu va putea acorda părții mai mult decît aceasta a cerut și nici ceea ce ea nu a vrut. Dacă instanța, în urma administrării probelor, constată că pretențiile formulate de parte sunt mai mari decît i se cuvine, pe bază de probe, va acorda doar atît cît s-a dovedit.

În literatura de specialitate s-a ridicat problema referitor la faptul dacă instanța poate da și mai mult decât s-a cerut în contextul în care din probatoriu rezultă că este dreptul părții litigante. Unii juriști consideră că este nedrept să nu se repare în întregime prejudiciul suferit de o persoană, în condițiile în care aceasta a dovedit cu probe în cursul procesului adevărata valoare a acestuia, doar pentru motivul că a cerut mai puțin poate și pentru faptul că, la data când a făcut cererea, atât a putut estima. Prin aceasta, susțin ei, drepturile sau interesele părții adverse nu ar fi lezate, deoarece aceasta are asigurat dreptul la apărare și la dezbateri în contradictoriu. În schimb, partea căreia i se dă mai puțin decât a dovedit că i se cuvine este evident prejudiciată.

Reclamantul, prin cererea de chemare în judecată, fixează cadrul procesual și în ceea ce privește persoanele care participă la judecată. Reclamantul poate chema în judecată persoana care crede el că i-a încălcat sau nu i-a recunoscut un drept al său, conferindu-i astfel calitatea de pârît.

Instanța de judecată nici în această privință nu poate aduce modificări cadrului procesual stabilit de reclamant prin cererea sa, neputând introduce în proces, din inițiativă proprie, o altă persoană. Judecătorul poate doar să pună în discuția contradictorie a părților necesitatea introducerii în proces a altor persoane, însă numai părțile hotărăsc sub acest aspect [1].

Însă cadrul procesual inițial poate fi modificat ulterior introducerii cererii de chemare în judecată, atât de către reclamant, cât și de pârît, ori chiar la inițiativa unei terțe persoane, în acest sens legiuitorul reglementând în Codul de procedură civilă intervenția, aceasta fiind una din formele de participare a terțelor persoane la procesul civil [2].

Pârîtul are, în exclusivitate, prerogativa de a determina limitele apărării, fiind în drept să ridice excepții de fond sau de procedură, să lărgescă cercul persoanelor care participă la proces, să propună probe, etc. Pârîtul poate fi chiar scos din proces și înlocuit cu o altă persoană. Este cazul terțului care arătat a fi titularul dreptului, recunoaște susținerile pârîtului și, dacă reclamantul consimte, va lua în procesul aflat pe rol locul pârîtului.

c) Dreptul părților de a face acte procesuale de dispoziție (modificarea, renunțarea, recunoașterea acțiunii de către pârît și tranzacția)

Un proces, o data început, nu obligă părțile să-l ducă neapărat la sfârșit, legea oferind o serie de posibilități pentru curmarea cursului său.

Disponibilitatea procesuală se realizează și prin posibilitatea părților ca, în cursul procesului, să efectueze diferite acte de dispoziție, precum modificarea acțiunii, renunțarea la

judecată, achiesarea pîrîtului la pretențiile reclamantului, închierea unei tranzacții în vederea stingerii litigiului.

De menționat că, art. 60 din Codul de procedură civilă al RM recunoaște reclamantului dreptul de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii, să mărească sau să micșoreze cuantumul pretențiilor sau să renunțe la acțiune. Pîrîtul are dreptul să recunoască acțiunea și părțile pot înceta procesul printr-o tranzacție.

Schimbarea temeiului acțiunii presupune schimbarea circumstanțelor de fapt sau de drept prin trecerea de la ipoteza unei norme juridice la ipoteza altei norme juridice. Ea poate să se producă prin completarea temeiului inițial al acțiunii cu noile circumstanțe apărute în timpul judecării cauzei. De exemplu, temeiul acțiunii de reparare a daunei poate fi modificat prin stabilirea faptului că dauna a fost pricinuită de mijlocul de pericol sporit, ceea ce va duce la aplicarea unei alte norme de drept sau altă situație cînd pretențiile sunt îndreptate împotriva mai multor pîrîți.

Schimbarea obiectului acțiunii cel mai frecvent are loc prin trecerea de la dispoziția unei norme de drept la dispoziția unei alte norme de drept sau prin alegerea unui alt mijloc de apărare judecătorească a dreptului subiectiv. În ambele cazuri este vorba despre schimbarea pretențiilor de drept material față de pîrît. Nu se admite schimbarea concomitentă a temeiului și obiectului acțiunii. De exemplu, pretenția cumpărătorului față de vînzător despre înlocuirea bunului care nu corespunde calității cu un alt bun poate fi schimbată prin cererea de a fi restituiți banii echivalenți costului acestui obiect. În acest caz unele și aceleași împrejurări în una și aceeași relație socială pot duce la aplicarea diferitor norme de drept.

Renunțarea la acțiune este un act de dispoziție unilateral al reclamantului care are drept scop încetarea procesului și presupune decizia reclamantului de la pretențiile înaintate față de pîrît expuse în cererea de chemare în judecată. Motivele renunțării pot fi diverse: nejustificarea pretențiilor sau imposibilitatea de a le proba, precum și onorarea benevolă a obligațiilor de către pîrît. Renunțarea poate fi totală sau parțială.

Reclamantul poate renunța la acțiune, printr-o cerere, verbală sau scrisă, adresată instanței de judecată. La rîndul său, pîrîtul poate recunoaște pretențiile formulate de reclamant împotriva sa. Ambele părți au posibilitatea ca prin concesii reciproce să hotărască stingerea acțiunii căzînd la o învoială care urmează a fi consimțită de către instanță printr-o încheiere.

Renunțarea la acțiune poate avea loc în tot cursul judecării în fața primei instanțe sau a instanței de apel ori de recurs, fie oral în ședință, fapt ce se va indica în procesul verbal, fie prin cerere scrisă ce se va anexa la dosar, făcîndu-se mențiunea respectivă în procesul verbal.

În situația în care există o participare procesuală activă, renunțarea unuia dintre reclamanți nu produce nici un efect față de ceilalți reclamanți, care doresc să continue judecata. De asemenea, renunțarea reclamantului la judecată nu afectează soluționarea unei cereri de intervenție principală sau a unei cereri reconvenționale.

Recunoașterea acțiunii presupune acceptarea de către pîrît a pretențiilor bazate pe împrejurările de fapt și de drept ale reclamantului formulate în cererea de chemare în judecată. În acest fel, pîrîtul renunță la apărarea intereselor sale, ceea ce, de regulă, condiționează admiterea acțiunii. Recunoașterea, la fel poate fi totală sau parțială.

Recunoașterea acțiunii, ca act de dispoziție, se prezintă sub două forme și anume, recunoașterea pretențiilor reclamantului de către pîrît sau recunoașterea părții care a pierdut procesul la hotărîrea pronunțată de instanță.

Recunoașterea acțiunii de către pîrît are loc fie spontan, fie prin intermediul interogatoriului și își produce efecte fără a fi necesară acceptarea acestuia.

Recunoașterea acțiunii de către partea care a pierdut procesul are loc cînd partea renunță la dreptul de a ataca hotărîrea pronunțată de prima instanță sau la apelul declarat, hotărîrea devenind definitivă. În condițiile în care renunță și la recurs sau retrace recursul, hotărîrea devine irevocabilă.

Tranzacția este actul de dispoziție ce reprezintă un contract prin care părțile termină un proces început sau preîntîmpină un proces ce se poate naște, prin concesii reciproce, constînd în renunțări reciproce la pretenții noi săvîrșite ori promise de o parte în schimbul renunțării de către cealaltă parte la dreptul care este litigios sau îndoielnic.

Motivele încheierii unei tranzacții de împăcare pot fi diverse, de regulă, dificultatea probării și nedorința de a fi implicat într-un proces îndelungat. Tranzacția de împăcare poate fi încheiată pe tot parcursul procesului.

Condițiile tranzacției de împăcare a părților se consemnează în procesul verbal al ședinței de judecată și se semnează de ambele părți, iar dacă este prezentată printr-o cerere scrisă, se anexează la dosar, făcîndu-se despre aceasta o mențiune în procesul verbal al ședinței.

Dreptul de a renunța la judecată, dreptul de achiesare și dreptul de a stinge litigiul printr-o tranzacție există chiar dacă procesul civil a fost pornit de o altă persoană decît titularul dreptului.

Ținînd cont de faptul că voi reveni mai pe larg asupra acestei teme în capitolul următor, vreau doar să menționez că disponibilitatea în ceea ce privește actele de dispoziție nu

este absolută, deoarece instanța, în baza rolului activ, le va cenzura și nu va da curs dacă urmăresc eludarea unor norme imperative.

d) Dreptul de a ataca sau nu hotărîrea defavorabilă și de a insista sau nu în exercitarea căilor de atac promovate

Acest drept reprezintă o altă formă de manifestare a principiului disponibilității. Partea care a pierdut procesul are posibilitatea, în termenul și în condițiile prevăzute de lege, să atace hotărîrea judecătorească exprimîndu-și astfel nemulțumirea față de soluția respectivă. Dar, în aceeași măsură, poate să fie de acord cu decizia luată de către instanță, avînd libertate de a renunța la căile de atac pe care legea i le pune la dispoziție, fie în mod expres, facînd o declarație în acest sens, fie tacit, trecînd de bunăvoie la executarea hotărîrii.

În legătură cu folosirea căilor de atac, mai exact cu neexercitarea căilor legale de atac, se pune întrebarea dacă nepromovarea unei căi de atac în termenul prevăzut de lege, fără a se trece imediat la executarea hotărîrii, constituie achiesarea la hotărîrea pronunțată sau o sancțiune [3], pentru neexercitarea dreptului în termen, deoarece este greu de aflat dacă partea respectivă nu a promovat calea legală de atac la timp fiindcă a fost de acord cu soluția în cauză, ori din neglijență ori din neștiință nu s-a încadrat în termen.

Este dificil de a da un răspuns general valabil la această chestiune, fiecare caz avînd particularitățile sale. Factorul esențial în această problemă îl constituie atitudinea pe care o adoptă partea respectivă ulterior în legătură cu executarea, de bunăvoie sau silită, a hotărîrii judecătorești. Oricum, rezultatul este același și într-un caz, și în altul și anume, pierderea posibilității de a mai putea exercita respectiva cale de atac și, în consecință, hotărîrea instanței, într-un fel sau altul, va trebui să fie executată.

Libertatea de a dispune în această formă este și ea limitată în sensul că, în unele cazuri, calea de atac, potrivit legii, mai poate fi exercitată și de altcineva decît părțile în litigiu [4]. De exemplu, procurorului i se acordă dreptul, fie că a participat sau nu la judecată, de a promova, în condițiile legii, căile de atac. De asemenea, creditorii pot exercita și ei, în numele debitorilor lor, căile de atac.

Tot ca o limitare a disponibilității în privința folosirii căilor de atac precizăm și faptul că uneori părțile nu pot exercita o anumită cale de atac, această posibilitate fiind deschisă altor persoane expres prevăzute de lege. De exemplu, o hotărîre judecătorească irevocabilă poate fi revizuită în cazurile expres prevăzute de lege doar de către procurorul general.

În consecință, dreptul de a dispune prin folosirea căilor de atac se manifestă și prin aceea că părțile, după ce au promovat o cale de atac, au libertatea de a retrage calea de atac folosită, firește, dacă în mod excepțional legea nu interzice acest lucru.

e) Dreptul de a solicita sau nu executarea hotărârilor judecătorești

Părțile unui proces civil, așa cum au libertatea de a se adresa ori nu instanței de judecată pentru apărarea sau valorificarea unui drept subiectiv, precum și de a stăruii sau nu în ducerea la sfârșit a judecății începute, au și prerogativa de a solicita ori nu executarea hotărârii pronunțate în urma judecății.

Acțiunea civilă nu ar avea sens dacă partea care a câștigat nu ar avea posibilitatea să ceară punerea în executare a hotărârii, în cazul în care cel care a pierdut procesul nu-și execută de bună voie obligațiile ce-i revin.

Deci, o persoană, deși a obținut o hotărâre favorabilă poate să renunțe la executarea acesteia de către debitor, fie expres, fie în mod tacit, lăsând să se împlinească termenul de prescripție prevăzut de lege pentru a cere executarea silită a unui titlu executoriu.

Unii juriști susțin că suntem în prezența unei forme de renunțare la dreptul subiectiv civil dedus judecății, după terminarea procesului, aceasta fiind consecința faptului că partea care a invocat pretenții și a avut câștig de cauză renunță la dreptul de a cere executarea silită a hotărârii de către partea adversă.

Ca și în alte situații, și în acest caz partea poate renunța la executare numai dacă dreptul care a făcut obiectul litigiului nu face parte din categoria acelorora în legătură cu care nu se poate dispune. Ca limitare a dreptului de a dispune în legătură cu executarea hotărârilor judecătorești favorabile menționăm dreptul instanței, și totodată obligația, ca în unele cauze să dispună din oficiu executarea, în temeiul art. 15 alin. (2) din Codul de executare al RM.

Creditorul și debitorul pot conveni, în cursul executării silite, ca aceasta să se efectueze numai asupra veniturilor bănești ale debitorului. Părțile pot stabili ca vânzarea bunurilor supuse urmăririi să se facă în tot sau în parte prin bună învoială.

Ca o consecință a principiului disponibilității, creditorul urmăritor are dreptul, dacă legea nu dispune altfel, să aleagă bunurile debitorului, pe care vrea să le urmărească, determinând astfel și metode de urmărire.

Concluzii

Aplicarea principiului disponibilității se concretizează și în dispozițiile art 60 din Codul de executare al RM care arată că executorul judecătoresc emite o încheiere de intentare a procedurii de executare pe care o remite părților, cu propunerea de a executa benevol documentul executoriu în termenul prevăzut de lege.

Tot în aplicarea principiului disponibilității, art. 62 din Codul de executare al RM prevede posibilitatea părților de conciliere, sau după caz, de determinare a modalității de executare și/sau a consecutivității de urmărire a bunurilor debitorului.

Există însă situații în care creditorul nu își poate valorifica titlul executoriu, fiind privat de dreptul de a alege modalitatea de executare pe care o preferă.

Astfel, potrivit art. 15 alin. (2) din Codul de executare a RM, pentru sumele datorate cu titlu de obligație de întreținere sau de alocație pentru copii, precum și în cazul sumelor datorate cu titlu de despăgubire pentru repararea pagubelor cauzate prin moarte sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății când executarea se face asupra salariului sau asupra altor venituri periodice cunoscute realizate de debitor, înființarea popririi se dispune de instanța de fond, de îndată ce hotărîrea este executorie potrivit legii.

Referințe bibliografice:

Ciobanu Vasile, Tratat de procedură civilă, vol.I, Editura Lumina LEX, București, 1999, 437 p. , 137 pag.

Leș Ioan, Participarea părților în procesul civil, Editura Dacia, București, 2008, 280p. 86 pag.

Leș Ioan, Sancțiunile procedurale în materie civilă, Editura Lumina LEX, București, 1997, 378p. 141 pag.

Velescu Al., Disponibilitatea în dreptul procesual civil român în R.R.D, nr. 9/1971, București, 2008 560 pag, pag. 25

IMPLEMENTATION OF THE CORPORATE GOVERNANCE CODE AS A MEASURE OF AN EFFICIENCY INCREASING PROCESS IN CORPORATE MANAGEMENT

Ana SPÎNU

PhD, associate professor, ULIM

Ecaterina BURLEA

PhD student, university lecturer, ULIM

Abstract

The majority of leaders of economic entities in Moldova should recognize the role of effective corporate management for the proper development of their activities. Therefore, to ensure obtaining competitive advantage, the leaders must accept the fact that the policy of improvement of corporate management becomes a major component of enterprise development, and using the principles and best practices of corporate governance are already highlighted both at the level of their enterprises and at international level. Therefore, the authors of the article present some measures to streamline corporate management.

Keywords: corporate management, corporate governance, corporate governance code.

Introduction

The financial crises in Asia, Russia, Latin America showed that corporate governance procedures ineffective in practice presents a huge danger for both economic entities and for society. The corporate governance failures can be just as destructive as any other economic shock [7, p. 146].

After the Asian financial crisis, the former governor of the Bank of Thailand, Chatu Mongol Sonakul said [5, p. 10]: "I have no doubt that to recover from economic crisis the Asian government and corporate sector should collaborate better. I do not want to say that because of the recent economic crisis has been insufficient cooperation between them, rather, they have worked very well and they cooperated among themselves ... The Asian financial crisis showed that if there is no transparent control process, the rights of shareholders are not respected and boards of directors are not responsible, even strong economies may collapse quite quickly when the investors confidence disappears. "

Whatever the cause of the apparent worsening financial situation is, the main cause of the crisis in any organization is the low level of professionalism of company's management.

Under these conditions, the authors consider that an entity and all its employees can comply with certain provisions, rights and obligations provided that they are stipulated in various laws, regulations, instructions, orders etc.

The authors come to the idea that the diagnosis of economic potential of an entity should be absolutely mandatory for all economic entities carrying out entrepreneurial activity within the territory of republic of Moldova (regardless of the type of activity, form of ownership, legal form).

And talking all about enterprise and at the enterprise level, the authors consider that one of the most feasible and most effective ways to ensure the effective corporate management is an appropriate diagnosis of potential economic entity. The managers of the entity can do this diagnosis or at their request, only if these managers will have the social responsibility towards both the owners and employees of the company. In turn, the enhancement of the managerial responsibility is a goal that can be achieved by developing and adapting the codes of corporate governance, among which principles is the effective management!

1. The essence of corporate management

In Republic of Moldova, the Corporate Governance Code was developed and approved since 2007 through the decision of National Commission on Securities (currently National Commission of Financial Market) which was valid only for implementation within joint stock companies. It was including provisions relating to shareholder rights; tasks of General Meeting of Shareholders, of Company's Chairman of the Board, the Executive Body; the enforcement mechanisms for protection of shareholders' rights, etc.

It is indeed the first legal document that explains in detail the "corporate", "corporate governance" concepts. According to this code, a key element to improve the economic efficiency is the proper administration of corporations; corporate management or corporate governance is the system by which a company is managed and controlled [3].

The Code of corporate governance contains principles and concrete guidelines which the persons involved in company management (executive body members, board company supervisory bodies, shareholders) should follow in mutual relations.

The Principles were developed as the best national and international practice situations and represent a set of standards of governance to guide the company's management and shareholders for the implementation of general principles of efficient management within a company.

It should be mentioned that on 04.03.2016 the Corporate Governance Code as described above is repealed because a new Code of Corporate Governance entered into force, approved by the National Commission of Financial Market on 24.12.2015 [2].

Under this Code, the corporate governance involves a set of relationships between council of Joint Stock Company (hereinafter - Company), the executive body, shareholders and other interested parties (Stakeholders), namely the employees, partners, creditors of the company, local authorities etc. [2]. However, this code comes to list and explain more detailed all the rights and obligations of the General Meeting of Shareholders, to the Board company executive.

The novelty of the new corporate governance code recommendation is to establish a corporate secretary who would contribute to the interaction between shareholders and governing bodies of the company in the context of corporate governance.

Another novelty of it consists in the obligation of public interest entities (an entity that is of particular importance to the public because of the domain (type) of activity and that is a financial institution, an undertaking for collective investment in transferable securities, an insurance company, a non-state pension fund, a company whose shares are listed on the stock exchange [4]) to comply with its provisions for 6 months from the date of entry into force (which was not foreseen in the previous code); but for other joint stock companies the compliance is voluntary [2].

Nevertheless the corporate governance has emerged as a result of numerous failures in the private sector in a short time, which led to loss of investor confidence in the ability of managers to lead and manage large corporations or public institutions; or in the case of Moldova – as a necessity to reform and privatization of property, adoption of the Code of corporate governance and corporate management implementation should not be limited to joint stock companies.

The effective corporate management is the activity of the entity management throughout the lifecycle, by: planning, implementing, controlling, reporting able to generate expected effects and results. Corporate management, if implemented offers to economic entity and its founders offers a range of economic benefits (Figure 1).

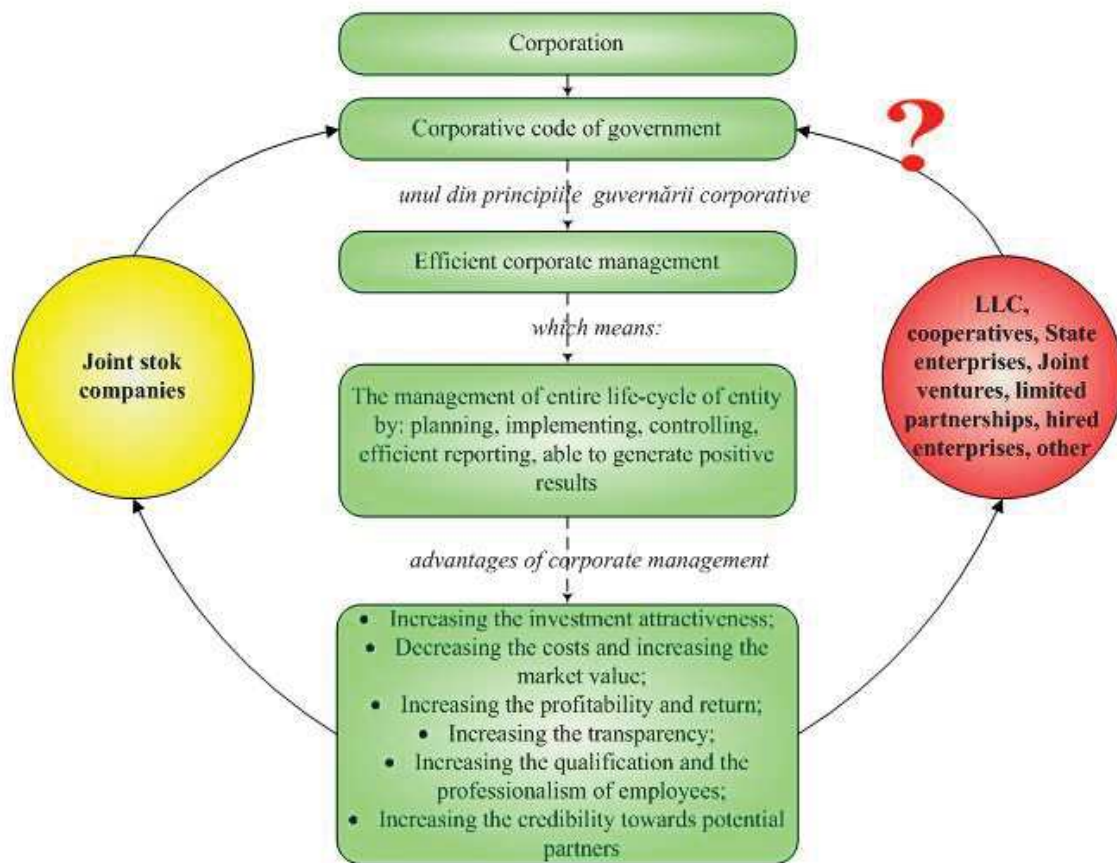

Figure 1. The necessity of corporate management

Source: elaborated by author

Therefore, arises the question: do the economic entities, with legal organizational forms different from joint stock companies, need to plan, implement, control, reporting in its work? Do they need to generate the expected results? Do they need the many advantages that the corporate management offer? They can not pretend or not need to implement corporate management?

Moreover, considering the fact that the Republic of Moldova, most entities have legal form other than joint stock company - only 4596 from 170 703 entities registered in Moldova on 01.06.2016 (table 1), increases considerably the need to improve the management of these entities.

Table 1. Juridical persons and individual entrepreneurs on 01.06.2016 in Republic of Moldova

<i>Nr.</i>	<i>Legal Organizational form</i>	<i>Number</i>	<i>Share (%)</i>
1.	Limited liability companies	93673	54,87
2.	Individual Entrepreneurs	61877	36,25
3.	<i>Joint Stock Companies</i>	4596	2,69
4.	Cooperatives	3945	2,31
5.	Non-commercial organizations	1878	1,10
6.	State enterprises	1566	0,92
7.	Other (limited partnership, rented enterprises)	3168	1,86
TOTAL		170703	100

Source: elaborated by author based on bibliographic resource 9.

The structure of economic entities in Moldova, according to legal form is shown in Figure 2:

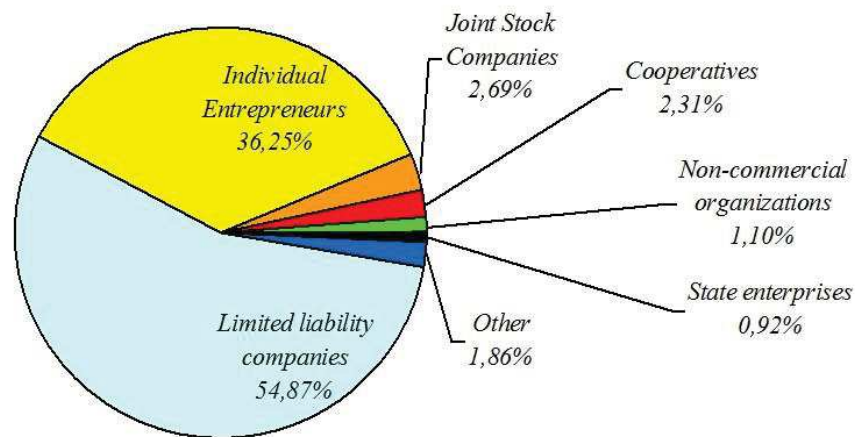

Figure 2. The structure of economic entities in Moldova, according to legal organizational form, at 01.06.2016

Source: elaborated by the author based bibliographic resource 9.

From Table 1 and Figure 2 is clearly seen the fact that that joint stock companies in Moldova at 06.01.2016 are only 4596, which means 2.69% of all economic entities in the country. If we keep the position that the corporate management should apply only for JSCs, what follows? The state is showing a considerable care to these entities: drafting the Code of

corporate governance, by it imposing the implementation of an effective corporate management. But what about the other economic entities?

The authors consider that, regardless of the legal form of the economic entity, its size, whether it is formed by association members, the implementation of corporate management by adopting a corporate governance code is required.

And though it may seem rhetorical question: is the Code of corporate governance for small and medium businesses, LLC and cooperative companies applicable?, the answer would be affirmative, according to the author, this code has the right to exist.

Once approved the first Code of Corporate Governance (UK), many countries of the world in order to streamline the management within entities have resorted to develop their corporate governance codes.

The dynamics approval of corporate governance codes is shown in Figure 3:

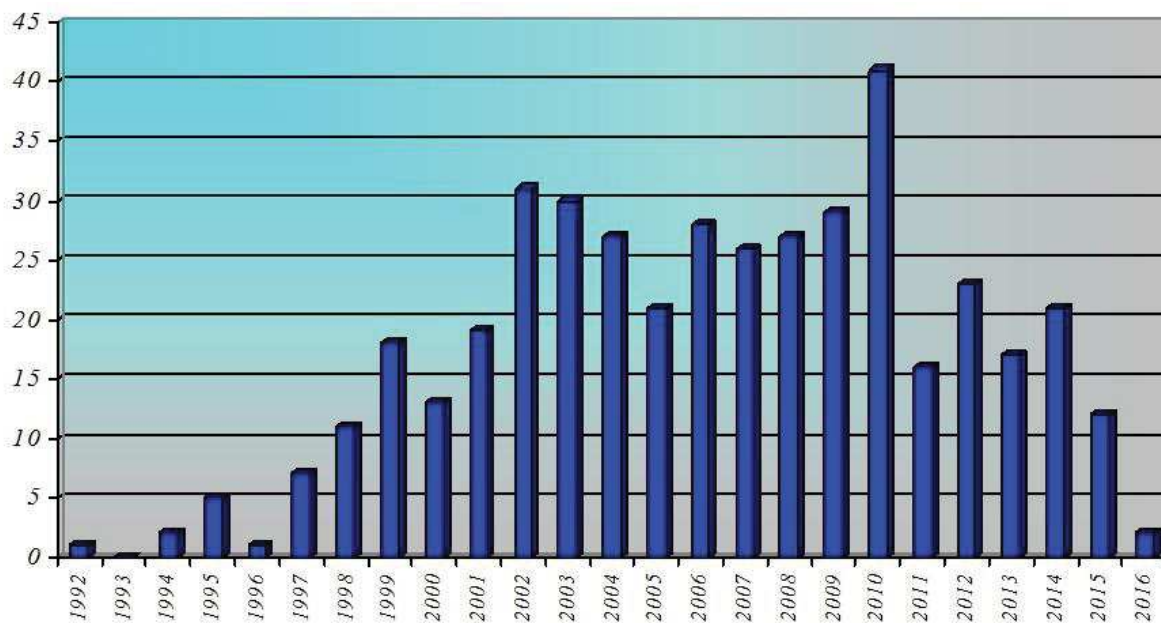

Figure 3. Dynamics of corporate governance codes (several country-level)

Source: elaborated by the author, based on 10 bibliographic source.

Until now, only 50 public interest entities in Moldova have approved their own codes of corporate governance (of which – 11 are commercial banks).

How it could be observed, namely commercial banks are the most disciplined adherent to the Code of Corporate Governance. In April 2010, the National Bank of Moldova (NBM) has imposed the mandatory development and compliance with the Code through a special document - Regulation on the control system of banks. Of the 11 functioning banks, there is no one who does not respect the principles of the mentioned regulation [6].

At one point, Moldovan banks have felt the need for a more efficient management to stay active and be competitive in the local market. Corporate governance code allows them to clearly delineate responsibilities in banks, to devise development strategies and internal risk management policy, which guarantees the financial stability and will enhance market competitiveness [6]. The financial stability is the state in which the economic mechanisms of price formation, evaluation, and financial risk management division, works well enough to help increase economic performance.

The corporate governance code includes a set of rules and principles that lead those involved in management, strategic planning and actions of the economic entity, but one of the basic principles thereof, the otherwise responsible for increasing the profitability and return of economic entity, is the principle of effective corporate management.

According to the new code of corporate governance, which entered into force on 03.04.2016, absolutely all economic entities of public interest, in accordance with its provisions should comply with its rules for 6 months, from the date of entry into force, hence the scope of this provision fall entities that are of particular importance due to the public domain (type) of its activity:

- financial institution,
- an undertaking for collective investment in transferable securities
- insurance company,
- a state pension fund,
- company whose shares are listed on the stock exchange.

2. The importance of developing codes of corporate governance

The importance of developing codes of corporate governance is illustrated by the fact that in Moldova annually starting up thousands of business entities, which unfortunately, that largely are subjected to bankruptcy because of mismanagement. Figure 4 shows the dynamic registration and cancelation of enterprises to / from the State Registry for the period 2000 - I quarter of 2016:

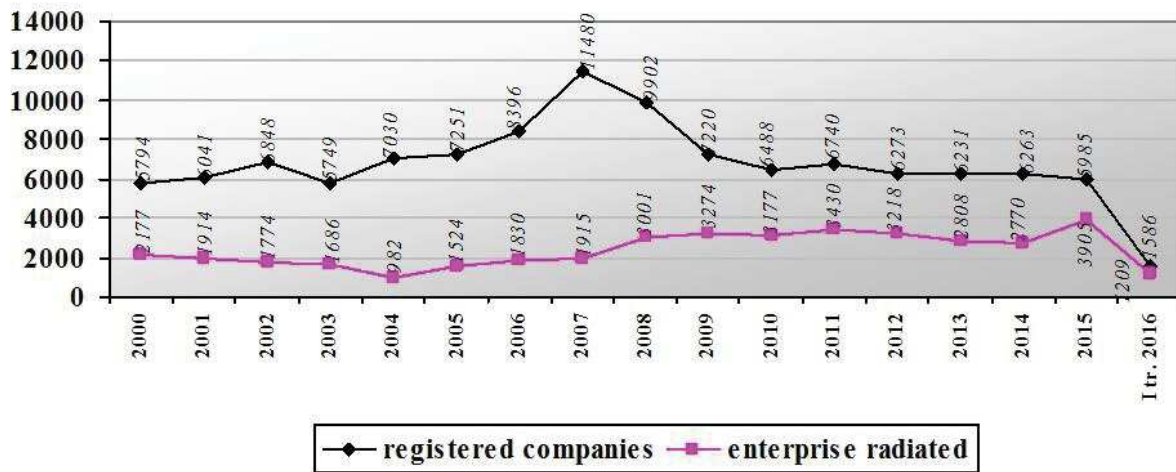

Figure 4. The dynamic registration and cancelation of enterprises to / from the State Registry for 2000 - I quarter of 2016

Source: elaborated by the author, based on source 9.

Data analysis shown in Figure 4 demonstrates an increase in the rate of registration of enterprises from 2000 to 2007, while since 2008 the situation changed suddenly registering a decrease of number of registered entities. For example, only in 2007 were registered 11,480 enterprises in the State Register, while in 2015 only 5985 (which means that the number of registered companies decreased by roughly half of that year). Another situation that is close to ring the alarm is the increasing number of companies removed from the State Register. This is more noticeable for 2015: when 5985 enterprises were registered and 3905 were removed. A situation even tougher is viewed for the first quarter of 2016 when 1586 enterprises were registered and 1209 enterprises were removed.

Another argument for developing the Code of corporate governance by including in it the principle of "effective management" is illustrated by the fact that the efficient management of economic entities depends on the fate of their employees. And if we refer to limited liability companies, then we talk about a number of employees 257 147 which represents 69.70% of the total number of employees in the Republic of Moldova referring to 2014 [1].

If we refer to the country level, then surely that turnover in economic entities with legal form - LLC - recorded for one year and that, on the one hand is the key indicator characterizing the efficiency of their work, and on the other - the main source of taxable income should be an index that increases arguments for emphasizing the discipline within economic entities by requiring them to carry out profitable activities under a code of corporate governance.

By figures 5 and 6 the authors present the correlation between the number of employees and turnover according to the organizational-legal forms of economic entities practicing entrepreneurship in Moldova:

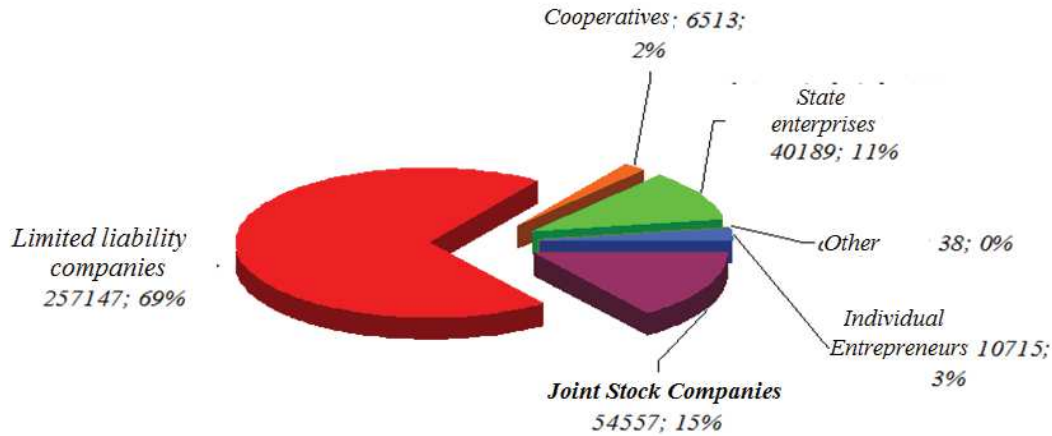

Figure 5. The average number of employees in enterprises on legal forms for 2014 (persons,%)

Source: elaborated by the author, according to 7.

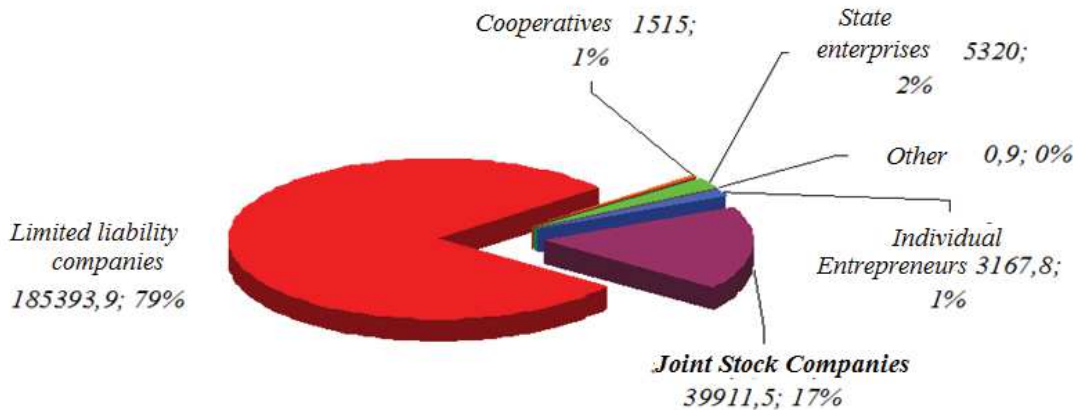

Figure 6. The turnover at the enterprise level, based on legal forms for 2014 (thousand,%)

Source: elaborated by the author, according to 7.

From figures 5 and 6, it is surely obvious that the importance to be given to Limited Liabilities companies by discipline and accountability of managers is colossal because of efficient management of these entities does not depend only !!! the profit of owners (which also is quite important), but also the job security and the future of 257 147 people; and also on the efficient management of these entities depends the value of accumulated budget revenues

through income taxes paid by them to the state budget - sources that will later serve to cover state spending. Therefore, the more empowered managers are and efficiency oriented activities they manage the more secure the jobs of employees are, the lower the unemployment rate will be, the more stately will be the prevailing income to the state budget, in the form of income taxes paid by these entities.

The implementation of corporate governance in the economic entities with at least 2 founders involves the following steps:

1. The separation of strategic management from operational. The transfer of management positions with the entity from owners to managers allows the owner to focus on broader strategic objective of its work.
2. The organization of the Management Board and managers. An effective corporate governance provides the incentives for board members or managers to comply with the interests of business owners. Typically, the company's financial results is severely affected by the imbalance of interest to management, because each manager tends to be responsible only for its scope of activity, without focusing on the big picture.
3. The introduction of financial and managerial transparency. Compiled in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRS) financial statements of entities allow the company to "provide" financial results before the end of the fiscal year and the offer time to take measures and implement them to achieve a better result. In the absence of international financial reporting, the management of economic entities operate blindly, and the owner sees absolutely unexpected result only after completion of the managerial year.
4. Determining the factors of value for the company. The company managers must think like owners, so their remuneration should depend on their activities, helping to create value. The factors of company's value can be measured by key performance indicators, which include the customer retention rate, gross profit, storage costs, shipping costs, etc. While motivating other workers motivation should be linked to key performance indicators for which they are responsible.

A corporate management that is conducted effectively based on a code of corporate governance will provide the mechanism to protect the interests of all economic agents, including investors. It is obvious that such negative effects of a corporate management deficient as the theft of assets or cash flows of the entity by managers, shareholders by

entering disputed transactions, constitutes a direct violation of the rights of investors and therefore lead to decrease solvency entity.

A deficient corporate management generates a struggle for control between various interested subjects: current and potential shareholders, managers, staff representatives. The most often used tool in these misunderstandings is the bankruptcy. This struggle for control of the property distract managers and shareholders from operational and investment activity. All these factors generate the negative consequences for the entity's financial situation.

The imperfections of corporate management (or - instability of property rights) makes both shareholders and managers to stress less on the reputation of the company and its credit history. As a result, often there is a short-term financial policy and high risk, and sometimes even reluctance on debt repayment.

A perfect corporate management system - is a prerequisite for restructuring an entity by replacing inefficient owners and managers who have failed to achieve a profitable and financial stability. Therefore, an inefficient corporate management can lead to the situation when a financial entity is not capable of generating financial flows required to settle the debt.

According to the authors A.Shleifer and R.Vishny in companies with high concentration of capital are observed inadequate corporate governance problems, in particular the violation of the rights of minority shareholders [8, p. 995]. Often, major associations, relying on concentration of ownership, do not require the consent of minority shareholders to approve certain decisions.

Therefore, in the absence of effective mechanisms to protect the rights of members interested in the prosperity of the business (especially in cases where their share is minor), the patrimonial entity loses its ability to raise additional capital through attracting co-founders. Such limitation of financial flexibility enormously affect the solvency of the company.

The insurance to protect the interests of shareholders, corporate control system development - was the recommendation given by economists Hîncu R. and Biloacaia S. in their article "*The comparative analysis of the development of capital markets in developed and developing EU and Moldova based on indicative functional approach*". Based on EU practice, the authors consider that is mandatory for companies admitted to trading on the SEM to adopt the Code of corporate governance, or to argue, in accordance with the principle of "comply or explain" the impossibility of approval, are solutions that would ensure the development of domestic Securities Market.

The corporate management is also an important factor in making an investment decision. Therefore, according to the statistics, over 80% of investors are willing to pay more for shares of a society that is characterized by an effective corporate management compared to shares of companies with a deficient corporate management.

An equitable corporate management practice is a guarantee that the entity considers the interests of a wide range of stakeholders, and that the leadership of this enterprise is responsible for the work. This in turn helps to maintain investor confidence, both domestic and foreigners ones and attract more long-term investment.

The low level of corporate management practice has a negative impact on attracting investment and contribute to the emergence of national and regional problems.

Since the mid-90s investors, authorities, managers, both in countries with a developed economy and in those with economies in transition, turned their efforts towards the improvement of corporate management and the instrument used to achieve this goal was namely the development and implementing the corporate governance codes. Their objectives are to ensure the disclosure of user information necessary to assess the fair value of the performance and management practices of companies and not prescribing detailed corporate behavior.

Previously, it was noted that in Moldova the Corporate Governance Code was first adopted by the National Securities Commission Decision no. 28/6 of 01.06.2007 (published in the Official Gazette no. 86-89 of 22.06.2007) [3], followed by approval of a new corporate governance code approved by the National Commission of Financial Market Decision no. 67/10 of 24/12/2015.

Conclusions

The importance of the development and application of this Code of corporate governance in Moldova depends on a number of factors, including:

- integration into the globalization processes, which implies the need to harmonize domestic legislation with international standards
- the possibility of achieving an efficient management to develop successful business by owners;
- the possibility of preventing possible conflicts under the Code of corporate abuses service reduction and reduce the level of corruption of persons holding responsible positions of companies;

- the possibility of applying conflict resolution practice corporate enterprise level up to appeal to the courts;
- the possibility of promoting a positive image of enterprises across investors and partners;
- the possibility of settling under the Code the issues that are insufficiently regulated by existing legal framework, etc.

However, in practice, firstly, the need to improve the normative and legislative acts in force and the continued expansion of the legal framework, developing standards and regulations of the aspects of the management system Corporate hitherto they were not met.

Another problem, more important, is to ensure the most effective implementation and enforcement of normative and legislative acts in force. Therefore, the level of corporate governance in the country will depend largely on the level of applicability of the legal framework.

Particular attention should be paid to the increasing level of business culture in Moldova.

Thus, for improving the system of corporate management is need a push from the outside by applying in business sectors ideas and principles developed and used in countries that have stable and efficient mechanisms.

In order to improve corporate management, both organizations and national and international institutions, are organizing round tables (with the theme - Corporate Management) provides various projects to enhance the quality of corporate management, through these are:

- The Organisation for Economic Co-operation and Development has initiated the organization of several round tables;
- The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD - provides project financing for banks, industrial and commercial enterprises, addressing both new initiatives and existing companies; also works with public sector companies to support their privatization, restructuring and improving the municipal services or utilities);
- The National Commission of Financial Market (autonomous authority of the central government, responsible to Parliament, which authorizes and regulates the activity of financial market participants and supervise their legal compliance), etc.

However, it is very important that these measure to be supported by efforts of economic entities (managers, investors, and other interest groups).

A perfect and efficient corporate management will ensure:

- The protection of the rights of all shareholders (including foreign ones) by providing access to information and its transparency;
- To streamline the processes to improve financial indicators of entities, enhancing export volume and profits
- Increasing the credibility of entities to foreign investors that will stimulate the flow of financial resources in the national economy;
- Strengthen the skills and professionalism of employees of entities;
- Cultivating a culture of ethics and corporate governance.

Therefor the measures taken to improve the corporate management must become part of the strategy of development of society. And for this it is necessary the active participation in the program all participants to the market. Otherwise, all actions will be limited to the adoption of declarations, projects that have little in common with corporate business environment.

References

- Biroul Național de Statistică (2015). Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi. Available online: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Rezult_anch_struct/ASA_2015.pdf (Retrieved on June 14, 2016).
- Comisia Națională a Pieței Financiare (2015). Hotărârea privind aprobarea Codului de guvernare corporativă, No. 67/10. In: *Official Gazette of the Republic of Moldova*, No. 49-54, dated 04.03.2016.
- Comisia Națională a valorilor mobiliare (2007). Hotărârea Comisiei privind aprobarea Codului de guvernare corporativă, No. 28/6. In: *Official Gazette of the Republic of Moldova*, No. 86-89, dated 22.06.2007.
- Parlamentul Republicii Moldova (2007). Legea contabilității, No. 113. In: *Official Gazette of the Republic of Moldova*, No. 27-34, dated 07.02.2014.
- Pînzari, S., Spinei, I. (2004). Administrarea corporativă – premisă a transparenței și prevenirii corupției. Chișinău: Transparency International – Moldova.
- Platon, L. (2012). Guvernarea corporativă, o necunoscută pentru firmele moldovenești. In: *Capital Market*, no. 45 (465), dated 14.11.2012. Available online:

<http://capital.market.md/ro/content/guvernarea-corporativ%C4%83-o-necunoscut%C4%83-pentru-firmele-moldovene%C5%9Fti?page=6> (Retrieved on June 10, 2016).

Rău, A. (2012). Indicatorii calității sistemului de guvernare corporativă. In: Theoretical and Scientific Journal „Economy and Sociology”, no. 4/2012, p. 146-154.

Shleifer, A., Vishny, R. (1994). Politicians and Firms. Quarterly Journal of Economics, vol. 109, issue 4.

Statistica. (2016). Available online: <http://cis.gov.md/statistica> (Retrieved on June 26, 2016).

The European Corporate Governance Institute. Index of codes 1992-2015. Available online: http://www.ecgi.org/codes/all_codes.php (Retrieved on June 17, 2016).